

MARVOW 2.0

Coordinated Multi-Agency Response
to Violence against Older Women

Контролен списък с рискови фактори и инструмент за управление на случаи на насилие срещу възрастни жени

Co-funded by
the European Union

MARVOW 2.0
Coordinated Multi-Agency Response
to Violence against Older Women

Продукт 2.2: Контролен списък за идентифициране на рисковите фактори и инструмент за управление на случаи на насилие срещу възрастни жени MARVOW 2.0

Разработено с приноса на: Европейска платформа AGE; Асоциация на общините в Италия, регион Лацио; Асоциация на автономните австрийски приюти за жени; Асоциация CONEXUS Психосоциални грижи, обучение и изследвания; Асоциация НАЯ; Гражданско сдружение Psytel; Средиземноморски институт за джендър изследвания; Съюз на асоциациите на жените в Ираклион; WAVE – Жени срещу насилието, европейска мрежа; WWP EN – Европейска мрежа за работа с извършители

Графичен дизайн: Моника Медвейу
Илюстрации: Селен Сарикая
Дата на публикуване: Ноември 2025

Co-funded by the European Union

Финансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или финансиращия орган. Европейският съюз и финансиращият орган не могат да носят отговорност за тях.

MARVOW 2.0
Coordinated Multi-Agency Response to Violence against Older Women

MARVOW 2.0 Контролен списък с рискови фактори и инструмент за управление на случаи на насилие срещу възрастни жени

Съдържание 4

Въведение 6

Методологичен процес на разработване на контролния списък с рискови фактори 11

Национален контекст и възможности за използване/ прилагане на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0 в страните - партньори 17

MARVOW 2.0 контролен списък с рискови фактори за идентифициране на възрастни жени, жертви на насилие 23

MARVOW 2.0 инструмент за управление на случаи чрез координирано междуинституционално сътрудничество 30

Източници 39

Приложения 40

Речник

Принудителният контрол се отнася до модел на налагане на надмощие, който включва използването на действия за изолиране, унижаване, експлоатация, злоупотреба и контрол над жертвите, които възпрепятстват развитието на жените и способността им да упражняват своите граждански права. Той има негативно въздействие също върху благосъстоянието на семействата, общностите и обществото като цяло. Принудителният контрол включва компоненти като принуда, сексуален тормоз, заплахи, налагане на заповеди и ограничения, наблюдение, ограничаване на достъпа до ресурси и външна подкрепа, дискредитиране, контрол и изолация (Старк, 2009). Идентифицирани са най-малко три аспекта на принудителния контрол: умишленост или целенасоченост от страна на насилника (в противовес на мотивацията), негативно възприемане на контролиращото поведение от страна на жертвата и способността на насилника да установи контрол чрез използване на правдоподобна заплаха (Хамбергер, Л. К., Ларсен, С. Е., и Лернер, Е., 2017).[1]

Домашното насилие (ДН) се отнася до всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се извършват в семейството или домакинството, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят споделя или е споделял едно и също жилище с жертвата (Съвет на Европа, 2011 г.).

Фемицидът се отнася до убийството на жени от (бивши) интимни партньори и причиняването на смърт на жени в резултат на вредни и опасни практики, насочени срещу жените, заради техния пол (Европейски институт за равенство между половете - EIGE). Това разбиране обаче може да бъде разширено до убийството на възрастни жени от член на семейството, а не непременно от (бивш) партньор.

Насилие, основано на пола се отнася до насилие, което е насочено срещу една жена, защото тя е жена или насилие, което в непропорционално висока степен засяга жените (Съвет на Европа, 2011 г.)

Насилие от интимен партньор се отнася до всеки модел на поведение, който се използва за придобиване и поддържане на власт и контрол над (бивш) интимен партньор. Обхваща всички физически, сексуални, емоционални, икономически и психологически действия или заплахи за такива действия, които имат вредно въздействие върху другото лице в интимната двойка.

Извършител се отнася до лице, което извършва актове на домашно насилие или насилие в интимните отношения. Приема се, че извършителите на насилие са предимно мъже, докато оцелелите са предимно жени. В този документ терминът „извършител“ се отнася до мъже, които използват насилие, освен ако не е посочено друго.

1 *Принудителен контрол при насилие от интимен партньор. Агресия и насилствено поведение*, 37, 1–11. doi:10.1016/j.avb.2017.08.003

Оцелял се отнася до всяко лице, което е преживяло домашно насилие или насилие в интимните отношения. По значение е подобно на „жертва“, но обикновено се предпочита, защото показва сила на характера, устойчивост и способност за справяне с травматичните преживявания. В рамките на този документ „оцелял“ се отнася за възрастни жени, освен ако не е посочено друго.

Насилие срещу възрастни жени се отнася до всеки акт на насилие, основано на пола, който води или има вероятност да доведе до физическо, сексуално или психическо увреждане или страдание на жени на възраст 60 и повече години, включително заплахи за такива действия, принуда или умишлено лишаване от свобода, независимо дали се случва в обществения или в личния живот. Това може също така да включва финансово насилие, експлоатация или лишаване от ресурси, пренебрегване и изоставяне. (Ръководство с ресурси за насилие срещу жени и момичета, Кратка информация за насилието срещу възрастни жени, Световна банка, 2016 г.).

Съкращения

EASI ..... Elder Abuse Suspicion Index (Индекс за подозрение за малтретиране на възрастни хора)

EIGE .....European Institute for Gender Equality (Европейски институт за равенство между половете)

EC.....European Union (Европейски съюз)

MARVOW ..... Multi-Agency Response to Violence Against Older Women (Координиран междуинституционален отговор на насилието срещу възрастни жени)

REAMI ..... Risk on Elder Abuse and Mistreatment Instrument (Инструмент за оценка на риска от малтретиране и злоупотреба с възрастни хора)

WHOSEFVA ... Working with Healthcare Organizations to Support Elderly Female Victims of Abuse (Сътрудничество с организации в областта на здравеопазването за подкрепа на възрастни жени, жертви на насилие)

TISOVA.....Training to Identify and Support Older Victims of Abuse (Обучение за разпознаване и подкрепа на възрастни жертви на насилие)

СЗО.....Световна здравна организация

Въведение

Възрастните жени преживяват различни форми на насилие, които се коренят в предразсъдъците и дискриминацията на база пол и на база възраст. Друга причина е дълбоко вкоренено убеждение, че животът на възрастните жени е лишен от ценност и достойнство. Това убеждение поражда различни форми на насилие в различни условия: от домашно насилие, през насилие в институционална среда, до структурна дискриминация, която изключва възрастните жени от системата за подкрепа. Въпреки че има голям риск възрастните жени да станат жертви на насилие, техните случаи в много малка степен достигат до служби за подкрепа. Необходими са обучения, координирана междуинституционална работа, повишаване на осведомеността и застъпничество, за да се обърне внимание на темата за насилието срещу възрастни жени и да се осигурят инструменти за ефективна превенция и защита. Оценката на риска е една от ключовите стъпки в управлението на случаи на насилие над жени и домашно насилие, защото рискът е динамична променлива, която се променя заедно със ситуацията.

Настоящият документ описва методологията, използвана за разработване на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0, който се използва в допълнение към съществуващите инструменти за анализ на риска и е достатъчно гъвкав, за да отговаря на нуждите и културния контекст на различните страни от ЕС. Списъкът трябва да се използва като допълнителен инструмент към вече съществуващите инструменти във всяка страна и не

може да се прилага самостоятелно. Целта му е да предостави насоки на професионалистите, работещи на първа линия, за да могат да подобрят оценката и управлението на случаите на насилие срещу възрастни жени чрез идентифициране на конкретни рискови фактори. Професионалистите, работещи на първа линия, могат да включват лица, работещи в здравните услуги, социалните услуги, услугите за домашни грижи, резидентни услуги/домове за възрастни хора, полицията, съдебната система, горещите линии за възрастни хора и за домашно насилие, службите за подкрепа на жертвите, програмите за извършители на насилие и други.

Насилието срещу възрастни жени се дефинира като *„всеки акт на насилие, основано на пола, който води или има вероятност да доведе до физическо, сексуално или психическо увреждане или страдание, включително заплахи за такива действия, принуда или умишлено лишаване от свобода, независимо дали се случва в обществения или в личния живот.”* Това може също така да включва финансово насилие, експлоатация или лишаване от ресурси, пренебрегване и изоставяне (Насилие срещу жени и момичета, Ръководство с ресурси, 2016 г.).

Най-актуалният анализ на проучвания за насилието срещу възрастни хора, включващ както жени, така и мъже, установява, че 15,7% от всички възрастни хора са преживели насилие (Йон, Миктън, Гасумис и Уилбър, 2017). Това означава, че 1 на всеки 6 лица на възраст над 60 години е преживяло насилие (СЗО, 2022 г.). Трябва да се обърне внимание, че цифрите може да са много по-високи, тъй като се докладва приблизително само 1 от от 23,5 случая на насилие срещу възрастни хора. (Стори, 2020).[2] По този начин насилието срещу възрастни жени се признава в международен план, като широко разпространен проблем на общественото здраве.

Макар че насилието срещу възрастни жени включва и насилие от страна на професионални болногледачи и насилие, което се извършва в институционален контекст, проектът MARVOW 2.0 и контролният списък с рискови фактори MARVOW 2.0, описани в настоящия документ, се фокусират върху насилието от страна на интимни партньори и членове на семейството с тяхната специфична динамика по отношение на пола и взаимоотношенията.

Изключително важно е професионалистите на първа линия да притежават уменията да идентифицират и да реагират на насилието срещу възрастни жени, тъй като това е сложен проблем, който често се пренебрегва и не се докладва.

Необходимост от специфични инструменти за оценка на риска и управление на случаите на насилие срещу възрастни жени

Броят на възрастните хора в Европа продължава да нараства, като 21% от населението на континента е на възраст над 60 години[3]. Продължителността на живота на жените в Европа също продължава да се увеличава. През 2022 г. продължителността на живота на жените

2 *Рискови фактори за малтретиране и пренебрегване на възрастни хора: Преглед на литературата в „Агресия и насилствено поведение“, 50, 101339.*

3 **https://www.touteleurope.eu/societe/les-plus-de-65-ans-en-europe/**

в ЕС е била 84 години[4]. Следователно е от ключово значение да се гарантира благосъстоянието на този нарастващ брой възрастни жени, включително правото им на живот без насилие, в съответствие с Целите за устойчиво развитие. (ООН, 2015)[5]. Въпреки това, насилието срещу възрастни жени често остава неразпознато и се пренебрегва, а в най-тежките случаи това води до убийства на жени. Убийствата на жени продължават да се случват в цяла Европа. През 2021 г. (по последните налични данни) общият брой на убитите жени в Европа е 1 142, като 469 от тях са жертви на убийства, извършени от интимни партньори[6]. В Европейския съюз няма подробни данни за случаите на убити жени във всички държави-членки (липсват данни от България, която е партньорска страна в MARVOW2.0, както и няма данни от Белгия, Дания, Ирландия, Люксембург, Полша, Португалия, Румъния).

Затова ще цитираме данните от някои конкретни страни, които имат такава статистика. В Швеция има 120% увеличение на убийствата на жени през 2018 г. в сравнение с 2017 г. Естония и Словения отбелязват 100% увеличение съответно през 2015 г. и 2020 г. Сравняването на данните за двугодишния период на пандемия с 2019 г. показва, че Гърция, Словения, Германия и Италия отбелязват значително увеличение на убийствата на жени.

Убийства на възрастни жени в страните, участващи в проекта MARVOW 2.0

Възрастните жени очевидно са високорискова група, що се отнася до убийствата на жени и принудителните самоубийства във всички страни-партньори[7].

В Австрия, например, броят на убийствата на възрастни жени е висок. Асоциацията AÖF (Автономни приюти за жени в Австрия) събира данни от медиите, за да създаде статистика за убийствата на жени в страната. Тя показва, че през 2019 г. 14% от всички убийства на жени са били на жени на възраст 60 и повече години, през 2020 г. те са били 33%, през 2021 г. – 29%, нараствайки до 34% през 2022 г., 30% през 2023 г. и над 50 % през 2024 г. (последните налични данни)[8]. В Кипър са регистрирани общо 19 убийства на жени между 2019 г. и 2023 г. Във Франция жените на възраст над 70 години са в много сериозен риск от феминицид: те са втората най-рискова възрастова група, след жените между 30 и 39 години. При 125 смъртни случая на лица, които са били в партньорски отношения, 102 от жертвите са жени и 21% от тези жени са били на възраст на и над 70 години по време на престъплението; съответно 22% от извършителите са на възраст на и над 70 години (15% от жертвите и 16 % от извършителите са на възраст на и над 80 години)[9].

В Гърция има 187,5% увеличение на убийствата на жени – от 8 инцидента през 2020 г. на 23 през 2021 г. В Италия са регистрирани 100 случая на убийства на жени, спрямо 54 по официални данни през 2018 г. В Испания официалните доклади сочат, че от 57 жени, убити от интимен партньор през 2023 г., 8 са били на възраст над 60 години. Този процент (13,8%) всъщност е много близо до средната стойност от 14% за възрастните жени (60+), жертви

4 https://www.insee.fr/fr/statistiques/6047775?sommaire=6047805#:~:text=En%20moyenne%20dans%20l'UE,65%20%25%20dans%20les%20pays%20baltes
5 Налично на https://sdgs.un.org/2030agenda
6 https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20223656_pdf_mh0922324enn_002.pdf
7 Изразът „принудително самоубийство“ се използва, когато жертва на домашно насилие се самоубие поради ситуацията на насилие, в която се намира. https://psytel.eu/PSYTEL/psy-documents/Suicides_forces/2022-SF_Eur_Guide_FR3_221228_web.pdf
8 https://www.aoef.at/index.php/zahlen-und-daten/femizide-in-oesterreich
9 https://www.insee.fr/fr/statistiques/6047799?sommaire=6047805

на убийства от интимни партньори през последните 10 години, като не се наблюдава ясна тенденция. В България няма официална статистика за убийствата на жени в страната. Данните се събират от медийно наблюдение, провеждано от неправителствени организации. Общо 41 убийства на жени на възраст 60 и повече години са извършени между 2020 и 2025 г. (37%). Броят им нараства драстично през този период – от 26% през 2020 г. до 46% през 2022 г. и 50% през 2024 г. Едно от всеки три убийства на възрастна жена е извършено от партньор/бивш партньор.

Идентифицирането на насилието срещу възрастни жени, както и ефективната оценка на риска, често са възпрепятствани от отричането или срама на жертвата и неправилната оценка от страна на професионалистите (Ван ден Брюле, 2019). Възможно е да възникне сериозна етична дилема пред професионалистите, които имат подозрения за насилие срещу възрастни жени и това да попречи на тяхната оценка на случая и реакция. Става дума за опасенията на специалистите, че ситуацията за жертвата може да се влоши, ако докладват за насилието, например тя да остане без лице, което да се грижи за нея, ако това лице е извършителя и/или да бъде преместена от дома си в старчески дом.

В допълнение към липсата на данни за насилието срещу възрастни жени, липсват инструменти за идентифициране на такова насилие и управление на случаите. Дори съществуващите материали и курсове за обучение по темата за насилието срещу жени от всички възрасти често са недостатъчно разпространени сред съответните специалисти.

MARVOW, MARVOW 2.0 и други релевантни на темата проекти на ЕС

Проектът MARVOW 2.0 стъпва на богатия опит на проекта „Междуинституционален отговор на насилието срещу възрастни жени“ (MARVOW 1.0) – 30-месечен проект, финансиран от ЕС и реализиран от септември 2019 г. до март 2022 г. с екип от шест партньорски организации в четири европейски държави: Австрия, Естония, Гърция и Германия. За повече информация, вижте уебсайта на проекта www.marvow.eu.
Последващият проект MARVOW 2.0 се фокусира върху координирана работа между различните институции и запълване на пропуските по отношение на оценката на риска, управлението на случаи, работата с възрастни извършители на насилие и превенцията на убийствата на възрастни жени. Този проект обхваща консорциум от 10 организации от 7 държави (Австрия, България, Кипър, Франция, Гърция, Италия и Испания), включително 3 мрежови организации.
Професионалисти, работещи с възрастни жени, бяха поканени на кръгли маси, за да се изследва тяхната информираност за домашното насилие сред тази група от населението. По време на кръглите маси в участващите държави, професионалистите заявиха, че възрастните жени преживяват насилие, основано на пола и институционално насилие. Въпреки че някои от професионалистите са обучени да разпознават насилието, използваните от тях инструменти не са адаптирани към случаите на възрастни жени. Най-общо казано, проблемът с насилието, извършвано върху тази група от населението, е социален и политически проблем във всички страни, участващи в изпълнението на проект MARVOW 2.0.
В допълнение бяха използвани доклади и инструменти от предишни проекти на ЕС -„Сътрудничество със здравни организации за подкрепа на възрастни жени, жертви на насилие“ (WHOSEFVA) и „Обучение за идентифициране и подкрепа на възрастни жертви на насилие“ (TISOVA).

Отговорност и роля на професионалистите на първа линия за превенция на насилието срещу възрастни жени

Отговорност на всички професионалисти, които работят или са в контакт с възрастни жени, е да предприемат действия при всяко подозрение или доказателство за насилие и да докладват своите опасения на отговорно лице или институция. Професионалистите трябва, когато е възможно, да потърсят съгласието на възрастния човек, преди да действат. Липсата на съгласие обаче не трябва да пречи за предприемането на мерки за защита, особено в случаите, когато други лица са или могат да бъдат изложени на риск, ако не се направи нищо, или когато е в обществен интерес да се предпрпиемат действия, тъй като е извършено престъпление. Във всички случаи трябва да се спазват наличните регламенти и процедурите за осигуряване на защита.

В тази си роля професионалистите на първа линия трябва да:

- зачитат нуждите на възрастните жени, които се намират в много сложна ситуация на насилие, заради своята уязвимост и зависимост
- се консултират с отговорно лице или институция, като например специализирани служби за подпрепа на жертви, служби за защита на възрастни хора, полицейски служби
- документират това, което чуват и виждат
- действат в координация със съответни професионалисти, служби или агенции
- са наясно с рисковите фактори за насилие при възрастни жени и при извършители на насилие върху възрастни жени (Пилемер 2016, **Приложение 1**)
- **да са запознати с контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0 и да знаят, че той трябва да се използва само в комбинация с друг инструмент за оценка на риска от професионалисти, обучени в оценката на риска.**

Методологичен процес на разработване на контролния списък с рискови фактори

Контролният списък за проверка на рисковите фактори MARVOW 2.0 е разработен за професионалистите, които работят на първа линия и влизат в контакт с възрастни жени, които могат да бъдат или са жертви на насилие. Той има за цел да им помогне при оценката на рисковите фактори, докладването и управлението на случаите, в допълнение към инструментите за оценка на риска, които използват. Основната функция на контролния списък е да даде насоки на професионалистите чрез стандартизирана процедура, за да се гарантира, че са иденфицирани конкретни признаци за повишен риск от насилие срещу възрастни жени, включително убийство на жени и/или принудително самоубийство[10] **Трябва да се използва като допълнителен контролен списък към инструментите за оценка на риска, които се прилагат в страните-партньори**.

10 Принудителното самоубийство се отнася до крайния акт на жертва на тежко и повтарящо се психологическо насилие в рамките на двойката, която не намира друг изход от насилието, освен да сложи край на живота си.. Вижте https://psytel.eu/PSYTEL/psy-documents/Suicides_forces/2022-SF_Eur_Guide_EN3_221228_web.pdf

Обхват на **MARVOW 2.0 контролен списък с рискови фактори**: целевата група са жени на възраст 60 и повече години, които са жертви на насилие, извършено от лице, с което се познават. Тъй като възрастните жени могат да бъдат подложени на същите видове насилие (физическо, сексуално, психологическо, икономическо, тормоз и онлайн насилие) и са изложени на същите рискови фактори като по-младите жени, е необходимо да се прилагат стандартни валидирани инструменти за оценка на риска. **Контролният списък с рискови фактори MARVOW 2.0 допълнително и изключително се фокусира върху специфични рискови фактори, свързани с възрастта, които се отнасят за възрастните жени**.

Въпреки че признаваме, че възрастните хора, диагностицирани с деменция, са по-уязвими към насилие срещу тях (Роджърс 2023), списъкът с рискови фактори MARVOW 2.0 не се отнася за възрастни жени-жертви с неврологични дефицити, поради необходимостта от специализирана експертиза. Включването на превенция и реакция на насилието спрямо жени с деменция е нещо, което може да се надгради и разработи в бъдеще, в допълнение към настоящия проект.

Създаване на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0

Списъкът с рискови фактори MARVOW 2.0 е създаден в рамките на методологичната рамка на проект MARVOW 2.0, която включва проучване на документи, международна оценка на въздействието, кръгли маси с практици, систематизиране на събраната информация и документи, систематизиране на съществуващи инструменти за оценка на риска от насилие срещу жени/домашно насилие и по-специално за възрастни жени и/или възрастни хора, засегнати от насилие.

Бяха проведени общо 21 кръгли маси с 309 професионалисти, за да се събере информация, свързана със съществуващите практики и инструменти във всички партньорски страни (септември – декември 2023 г.). По-голямата част от участниците не бяха запознати с конкретни инструменти за скрининг, оценка на риска или управление на случаи за възрастни жени, които са жертви на насилие. Инструменти за оценка на риска за насилие срещу жени и момичета се използват в повечето страни, но малко от тях се прилагат последователно в цялата страна. Липсата на инструменти, съобразени с конкретните нужди на възрастните жени, е осезаема. Участниците подчертаха, че няма адаптация на иструментите към конкретни фактори, които може да са характерни за възрастните жени, включително такива, които да отчитат значението на физическото и психичното състояние, наличието и степента на невродегенеративните увреждания. В рамките на проекта беше изготвен вътрешен международен доклад с резултатите от кръглите маси и препоръки за по-нататъшна работа по оценка на риска и управлението на случаи.

Съществуващи инструменти

Картографирани бяха рисковите фактори за жертвите и извършителите на насилие срещу възрастни жени, идентифицирани в проектите TISOVA (**https://wave-network.org/training-to-identify-and-support-older-victims-of-abuse-tisova/**) и WHOSEFVA (**http://whosefva-gbv.eu/de-de/**) на четири нива: индивидуално ниво, ниво на взаимоотношения, общностно ниво и обществено ниво.

Работихме също и с методите на Индекса за подозрение за малтретиране на възрастни хора (EASI) и Инструмента за оценка на риска от малтретиране и лошо отношение към възрастни хора (REAMI).

EASI е инструмент, който се използва от лекарите. Той съдържа 6 въпроса, отговорите на които могат да наложат по-нататъшно разследване и насочване: „Целта на EASI е да подобри способността на лекарите да откриват злоупотреби с възрастни хора и да насърчи здравните работници да разследват по-нататък или да поискат разрешение от пациента да го насочат за специализирана оценка от социалните служби, службите за защита на възрастни хора или полицейските служби."[11]

REAMI включва списък от 22 елемента, които са признаци за малтретиране, както и рискови фактори за малтретиране: „REAMI подпомага професионалистите в превенцията и оценката на малтретирането на възрастни хора. Инструментът 1) включва признаци за малтретиране, както и рискови фактори за малтретиране, 2) се оценява от потребителите като кратък и точен инструмент, който може да бъде попълнен в работна среда, без да изисква много време, 3) понятието „извършител на насилие" е оставено отворено във въпросите, 4) се отнася до физическата, психологическата и социалната среда на възрастния човек и 5) има добри психометрични качества." [12]

Използвахме тези разработки за създаване на база данни с въпроси, въз основа на систематизиране на рисковите фактори и наличните инструменти. Подробности за съществуващите инструменти могат да бъдат намерени в **Приложение 2**.

Защита на данните

При разработването на методологията на такъв инструмент е важно да се има предвид значението на защитата на данните, тъй като се документират чувствителни данни за възрастни жени, които са жертви на насилие и потенциално за извършителите. Всяка дейност по събиране на данни от услугите за подкрепа на пострадали или програмите за извършители, или при обмена на информация между различни доставчици на услуги и организации, трябва да бъде внимателно планирана, изпълнена и редовно оценявана. Трябва да се вземе предвид законодателството на всяка страна. Защитата на данните включва също така предотвратяване на неоторизиран достъп до информация. Като се имат предвид комплексните рискове за безопасността при работа по темата, може да се наложи такива бази данни да се съхраняват на отделни сървъри с гарантирана сигурност в рамките на една организация или да се осигури ограничен оторизиран достъп до тях и поверителност, при включването на различни организации. Все пак, за да се защитят възрастните жени, от жизненоважно значение е участващите организации да поддържат непрекъснат обмен на информация по случая, за да осигурят по-добре координирани насочвания и последващи действия към оцелелите и към извършителите. Препоръчва се да се създадат системи за споделяне на данни, които да съответстват на Общия регламент за защита на данните (GDPR) и националните закони за защита на данните (проект MARVOW).

11 https://www.mcgill.ca/familymed/fr/recherche/ressources/ressources-complementaires/easi
12 https://www.sasto.be/reami

Външен експертен преглед

След разработването на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0 екипът на проекта потърси консултация с външен експерт, който даде положителна оценка за работата, като подчерта включването на пет различни колони в контролния списък, които предоставят различни гледни точки или потвърждения на съответните рискови фактори. Това значително повишава обективността от емпирична гледна точка.

Бяха обсъдени няколко съществени въпроса. Под съмнение беше поставена обосновката за фокусирането върху жени на 60 и повече години, тъй като според стандарта на СЗО, старостта започва на 65. Според експертът, повечето проблеми с психичното здраве в напреднала възраст обикновено започват на 65 или 70 години, което поставя под съмнение обективността на възрастовото ограничение до 60 години. Въпреки това, ние избрахме да запазим възрастовия праг на 60 години, позовавайки се на опита от предишния проект MARVOW, който показва, че в някои страни 60 години е възрастта за пенсиониране и тя бележи значителни промени в живота на жените и поставя нови предизвикателства пред тях.

Освен това експертът изтъкна, че включването на психични или психиатрични заболявания като допълнителни рискови фактори за потенциални актове на насилие и злоупотреба от страна на лицата, полагащи грижи за възрастните жени, противоречи на частично рестриктивното прилагането на метода. Въпреки че в такива случаи се препоръчва консултиране с лекар специалист, консултантът предложи липсата на психични разстройства да не е предварително условие за прилагането на контролния списък, изразявайки отново опасенията си, че 60-годишната възраст е твърде ниска за посочените критерии.

Беше обсъдено също, че идентифицирането на 3 рискови фактора следва да води до предприемане на действия. Този относително нисък брой беше определен от консорциума по проекта MARVOW 2.0, за да се постигне по-висок процент на откриване на ситуации, които се нуждаят от насочване към междуинституционални срещи за управление на случаи. Тази граница трябваше да бъде преразгледана след пилотното тестване на списъка в обученията и срещите за управление на случаи.

Тестване

Ключов етап в разработването на новия инструмент беше тестването му с професионалисти на първа линия по време на **обучението MARVOW 2.0** по въпросите на насилието срещу възрастни жени, което се проведе между октомври 2024 г. и март 2025 г. В обучителните сесии участваха професионалисти от различни сектори, които споделиха своите наблюдения относно предизвикателствата при прилагането на контролния списък.

Обучение за професионалисти по темата насилие срещу възрастни жени: разработване на програми и обхват

Обучителната програма, подробно описана в Наръчник за обучители и приложени PowerPoint презентация (D3.1), беше разработена като ръководство за обучители, водещи семинари за професионалисти, които работят с възрастни жени, жертви на насилие.

Тестването и прилагането се състояха от октомври 2024 г. до март 2025 г., като бяха обхванати общо 415 професионалисти от участващите страни, което значително надхвърли първоначалната цел от 210 участници (30 във всяка държава). Особено ценен беше различния профил на участниците в обучението – професионалисти от служби за подкрепа на жени, приюти и здравни служби, юристи, социални работници, полицаи и консултанти.

Обучението обхвана четири основни тематични области, фокусирани върху насилието срещу възрастни жени като цяло и методите на MARVOW2.0:

- Оценка на риска, включително риск от убийство на жени и принудително самоубийство.
- Управление на случаи в рамките на координирано междуинституционално сътрудничество.
- Работа с възрастни извършители на насилие в интимните отношения срещу възрастни жени (подход, фокусиран върху жертвите).
- Общ регламент за защита на данните в рамките на междуинституционалното сътрудничеството.

Съдържанието на обучението акцентираше върху интерактивността чрез упражнения и групова работа, като обучителите имаха възможност за гъвкавост и адаптиране на сесиите към местния контекст.

Обучителните сесии дадоха възможност да се обърне внимание на предизвикателствата, пред които са изправени професионалистите при прилагането на контролния списък, особено когато работят с възрастни жертви на насилие в контекста на сътрудничеството между различни институции. Споделените практически съвети, стратегии и идеи обогатиха разработването на инструмента, за да отговори на реалните нужди.

Обобщение на тестването

След пилотното тестване при професионалисти, работещи на първа линия, във всички партньорски страни стана ясно, че не може да се постигне консенсус или да се установи емпиричен стандарт относно броя на рисковите фактори, които трябва да са налице, за да се предприеме следващо действие. Много професионалисти смятат, че идентифицирането само на три рискови фактора е твърде общо, за да служи като надежден праг. [13]

Следователно, докато използват контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0, професионалистите трябва да вземат предвид и резултатите от основния инструмент за оценка на риска в тяхната страна или в тяхната организация и да следват конкретните указания за действие в него.

13 Индексът за подозрение за малтретиране на възрастни хора (EASI), разработен, за да помогне на лекарите при подозрения относно малтретирането на възрастни хора, предполага, че „отговор „да“ на един или повече въпроси е повод за безпокойство“. EASI, 21 февруари 2006 г. https://ageingdisabilitycommission.nsw.gov.au/documents/tools-and-resources/for-professionals/Elder-Abuse-Suspicion-Index-EASI.pdf

Освен това, когато се идентифицират рискове, свързани с потенциално животозастрашаващи ситуации (като убийство на жена или самоубийство), някои от факторите могат да изглеждат по-важни от други. Тези рискове трябва да се оценяват в контекста на индивидуалните обстоятелства около жената – включително нейната среда, условия на живот и система за подкрепа – като се разчита на преценката и опита на специалиста.

Обратната връзка от пилотното внедряване показа също така необходимостта от добавяне на допълнителен отговор „ДА/НЕ“ пред всеки рисков фактор.

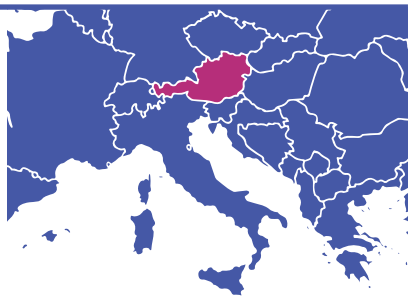
Ключови нужди и препоръки

Следните коментари и предложения бяха използвани за подобряване на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0:

- **Необходимост от насоки за работа по случаи на насилие, основано на пола, срещу възрастни жени:** Това включва както по-дълбоко разбиране за специфичните особености на насилието срещу възрастни жени, така и за ефективното използване на контролния списък.
- **Разширяване на инструментите за интервенция:** Професионалистите препоръчват да се разглеждат конкретни проблеми, като например **насилието от деца към родители**.
- **Адаптиране на инструмента към работната среда:** Контролният списък трябва да бъде **ясен, лесен за използване и приложим** от специалистите, които разполагат с ограничено време за допълнителна оценка на риска.
- **Система за незабавни действия:** Необходимо е въвеждането на механизъм за бърза реакция при случаи с висок риск. Това включва оценка на риска, който взема под внимание **заплаха от убийство или притежание на оръжие**.
- **Укрепване на знанията за междуинституционално сътрудничество:** Инструментът може да послужи като възможност за **по-добро разбиране на ролята и отговорностите на другите местни служби и агенции**, подчертавайки нуждата от повишаване на информираността относно междуинституциалния подход. Това в последствие може да доведе и до изграждане на ясен **национален и местен координационен механизъм**, който да дефинира задълженията, отговорностите, сроковете и ресурсите на всяка институция.

Национален контекст и възможности за използване/прилагане на контролния списък с рискови фактори MARVOW2.0 в страните - партньори

АВСТРИЯ

Понастоящем в Австрия няма инструмент за оценка на риска, който да е специално разработен с оглед на пола и насочен към възрастни жени. Затова разработването на Контролен списък с рискови фактори и инструмент за управление на случаи, адаптирани към тази група, представлява значителна стъпка. Последните постижения в Австрия осигуряват стабилна основа за тази иновация. В резултат на активната застъпническа дейност на службите за подкрепа на жертви и организации като Центровете за защита от насилие, австрийската съдебна система започна системно да интегрира научно валидирани инструменти — включително Оценката на опасността на Кембъл (Campbell Danger Assessment), Оценка на риска от домашно нападение в Онтарио (ODARA) и Динамична система за анализ на риска (DYRIAS)— в процеса на вземане на решения. Наскоро Министерството на правосъдието издаде директива, която изисква тези инструменти да бъдат вземани предвид, особено при постановяване на решения, свързани с мерки за предварително задържане[14]

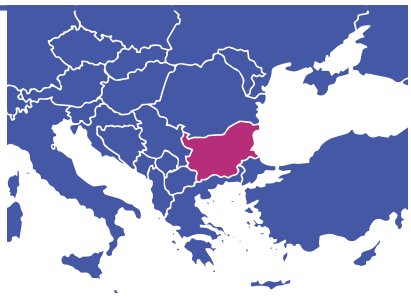
Въз основа на това развитие, контролният списък с рисковите фактори и инструментът за управление на случаи MARVOW 2.0 предоставя възможност за укрепване на практиките за оценка на риска при възрастни жени, чиито специфични нужди и преживявания често остават пренебрегнати. Когато се използва паралелно с валидирани инструменти, списъкът може да подпомогне на специалистите в тяхната практическа работа и да допринесе за по-цялостен процес на оценка.

Препоръки за използването на контролния списък с рискови фактори и инструмента за управление на случаи MARVOW 2.0 в Австрия:

- Контролният списък с рискови фактори следва да се прилага в комбинация с вече утвърдени инструменти за оценка на риска. Професионалистите от първа линия, които извършват оценка на риска и са запознати с утвърдените инструменти, трябва да използват контролния списък в съчетание с тези инструменти.
- Контролният списък следва да се интегрира в процедурите за оценка на риска. Освен това, препоръчително е да се използва и инструмента за управление на случаи, за да се насърчат последователни и координирани практики на сътрудничество.

14 Указ на Федералното министерство на правосъдието от 24 януари 2023 г., „Съвещания по дела на охранителната полиция (член 22 (2) от SPG): Архивиране на протоколи и използваемост на процесуално релевантно съдържание".

БЪЛГАРИЯ

В България няма специфичен инструмент за оценка на риска от насилие, основано на пола, срещу възрастни жени. Освен това, повечето инструменти, използвани от публичните институции (полиция, съдилища, общини), са неутрални по отношение на пола. Причината е, че българското законодателство срещу домашното насилие е неутрално по отношение на пола и не третира домашното насилие като насилие, основано на пола.

Положителна тенденция в страната е, че все повече агенции и служби обръщат внимание на оценката на риска от домашно насилие. Полицията е разработила свой собствен контролен списък, който се използва от всички полицейски служители на първа линия. Това е ключов инструмент за идентифициране на случаи с висок риск. Наскоро беше разработен контролен списък за оценка на риска, който да се прилага от съдебната система, с цел да идентифицират и оценят възможните рискове от рецидив и ескалация на насилието. Оценката на риска дава представа за ситуацията, в която се намира жертвата и е предпоставка за налагане на най-подходящите мерки за защита. Различни социални служби за подкрепа на уязвими групи в общността са разработили вътрешни инструменти за оценка на риска, но липсват проучвания и оценка на тяхната ефективност и подход, основан на доказателствата. Женските неправителствени организации, които предоставят услуги в подкрепа на жертвите, демонстрират най-голям напредък в този процес. Въз основа на своята практика те използват инструменти, които са чувствителни към пола и в най-голяма степен отразяват уязвимостта на жените към насилие в интимните отношения. Въпреки това все още липсва практика в прилагането на конкретни инструменти за възрастни жени, което представлява сериозна празнина в системата за социална подкрепа.

Контролният списък с рискови фактори MARVOW2.0 може да се използва от професионалистите, работещи на първа линия, в допълнение към основните им инструменти за оценка на риска, когато имат контакт с възрастни жени. Социалните работници в съществуващите социални служби за възрастни хора и професионалистите от службите за подкрепа на жертвите го оценяват като полезен. Полицейските служители, които участваха в обученията по проекта и в срещите за управление на случаи, също бяха положително настроени и определиха контролния списък за полезен в работата си по случаи, свързани с възрастни жени.

КИПЪР

В Кипър оценката на риска от насилие от интимен партньор се извършва от полицията, съгласно член 21 от Закон 2021 (N. 115(I)/2021) за предотвратяване и борба с насилието срещу жени и домашното насилие и членове 20 и 21 от Закон N.51(I)/2007 (Права, подкрепа и защита на жертвите на престъпления). Той възприема структуриран подход, основан на професионална преценка (подход, съчетаващ използването на гъвкави насоки и инструменти за оценка на риска и професионалната преценка на обучен практикуващ специалист). Протоколът за оценка на риска е разработен с използване на няколко утвърдени инструмента, като примери за добра практика, включително SARA, DASH, B-SAFER, но адаптирани към нуждите на кипърския контекст. Инструментът за

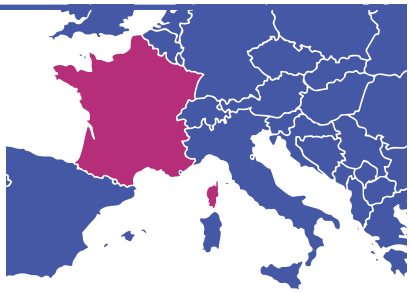
оценка на риска има за цел да оцени риска, свързан с конкретната ситуация на жертвата и на извършителя, както и на други членове на семейството (като деца или родители).

Оценката на риска се извършва неофициално и от социалните служби при разследване на случаи на домашно насилие, но това се случва главно в случаи, в които са замесени деца, било като жертви, било като свидетели на насилие между интимни партньори. Оценката се извършва въз основа на професионална преценка и опит. Асоциацията за превенция и справяне с насилието в семейството (SPAVO) също извършва оценка на риска при жертви на домашно насилие, които ползват нейните услуги.

В този контекст, списъкът с рискови фактори MARVOW2.0 може да се използва като допълнение към протокола за оценка на риска, използван от полицията, тъй като той не включва рискови фактори, специфични за възрастните жени. Освен това, като се има предвид, че социалните служби отговарят за благосъстоянието на възрастните хора и в рамките на своите задължения оценяват нуждите на уязвимите групи, списъкът ще бъде ценен инструмент, който ще им помогне да идентифицират рисковете сред възрастните жени и да информират за мерките за защита.

Контролният списък с рискови фактори MARVOW2.0 може да подпомогне и сътрудничеството между различните институции, като предостави общи понятия за оценка на риска за възрастни жени на полицията, социалните работници, здравните специалисти и специализираните служби за подкрепа.

ФРАНЦИЯ

Във Франция списъкът с рискови фактори MARVOW 2.0 ще се използва като допълнение към вече съществуващите инструменти, като например *Таблица за оценка на опасността* (полиция, правоприлагащи органи), *Скринингови таблици за оценка на риска от домашно насилие* (Национален здравен орган във Франция, всички организации, работещи на първа линия), както и френската версия на *Инструмента за скрининг на насилието над жени* (за здравни специалисти). *За повече инструменти вижте* **Приложение 4**. Специалистите трябва да имат предвид, че липсват общи политики, свързващи насилието срещу жени (сексизъм) с въпросите, свързани с възрастта и че насилието срещу по-възрастни жени е нова тема. Те ще трябва да преминат специфично обучение по всички аспекти и особености, свързани с възрастните жертви и възрастните извършители, за да разберат пълния обхват на проблемите и възможните решения.

Франция е приела поредица от закони и мерки, насочени към всички жертви на домашно насилие и обхващащи всички аспекти на насилието срещу жени и момичета. Най-новият глобален закон е Законът от 30 юли 2020 г., чиято цел е да защити жертвите на домашно

насилие, но той не е насочен към конкретна възрастова група. Въпреки че няма закон, отнасящ се до възрастните жени, на 8 април 2024 г. Франция прие закон за защита на възрастните хора. Той постановява: „На ниво департамент се създава звено за събиране и обработка на сигнали за малтретиране на уязвими възрастни хора или хора с увреждания. Тези звена ще трябва да централизират сигналите, изпратени на националната гореща линия 3977. Всеки, който има информация за факти, представляващи малтретиране, може да ги докладва."

ГЪРЦИЯ

В Гърция прилагането на контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0 би запълнило празнината в инструментите за оценка на риска, специфични за пола, които са специално пригодени към нуждите на възрастните жени, обект на насилие и малтретиране, като същевременно насърчава и утвърждава наличните в момента инструменти и процедури, насочени към случаи на домашно насилие.

Въпреки последните подобрения в законодателството и политиките по темата за пола и домашното насилие, проблемът с насилието срещу възрастни жени все още се разглежда като неутрален по отношение на пола. По-конкретно, липсват специфични за пола инструменти за оценка на риска, предназначени специално за възрастни жени. Гръцката полиция използва свой собствен инструмент за оценка на риска, който не отчита особеностите на възрастните жени. Този инструмент и процес на оценка, макар и чувствителен към пола, не взема предвид фактора възраст и съответните нужди и уязвимости, с които се борят възрастните жени. Освен това, този процес/инструмент за оценка на риска и неговите резултати не се споделят с другите участващи служби и агенции. Наказателната съдебна система не прилага никакъв контролен списък за оценка на риска и в резултат на това вземането на решения, относно опасността, се основава на професионална преценка и опит. Подобно на полицията, всяка служба за подкрепа на жертви, независимо дали е публична или неправителствена организация, използва свой собствен инструмент за оценка на риска, който в повечето случаи е базиран на джендър перспективата, но не отчита възрастта и липсва механизъм за оценка на ефективността. Само няколко неправителствени организации, като UWAH, използват инструменти, които отчитат пола и възрастта, като следват научноизследователски и доказателствени подходи по отношение както на прилагането, така и на оценката на такива инструменти.

Следователно, според обратната връзка от професионалистите, ако се използва като допълнителен списък, контролният списък с рискови фактори MARVOW 2.0 би подобрил превенцията и третирането на насилието срещу възрастни жени чрез:

- Показване на аспекти от насилието срещу възрастни жени, като насилие, основано на пола
- Отразяване на нуждите и правата, силните страни и уязвимостта на възрастните жени
- Борба с подценяването на явлението като цяло и на конкретни видове насилие, които са често срещани в тази възрастова група (например финансова злоупотреба, ограничаване, изолация, предозиране с успокоителни средства и др.).
- Навременното и точно идентифициране и оценяване на възможните рискове от рецидив и ескалация на насилието
- Идентифициране на случаи с висок риск с точност и универсалност
- Възможност за вземане на решения
- Налагане на най-подходящите мерки за защита

- Изграждане на общи разбирания, понятия и разбирателство между всички участващи професионалисти
- Насърчаване на сътрудничеството между различни институции
- Подпомагане на специализираното професионално обучение и изграждане на капацитет.

ИТАЛИЯ

В Италия прилагането на списъка с рискови фактори MARVOW 2.0 би подобрило съществуващите инструменти и процедури, които се използват понастоящем в случаи на домашно насилие, особено при липса на инструменти за оценка на риска, насочени конкретно към насилието срещу възрастни жени. Италия разполага с добре установена правна рамка за справяне с насилието срещу жени, основана най-вече на Националния стратегически план за насилието на мъже срещу жени, Закон № 119/2013 (Спешни разпоредби за безопасност и борба с насилие, основано на пола) и Закон № 69/2019 (Код червено). Тези рамки позволяват защита, оценка на риска и сътрудничество между различни институции, но като цяло са насочени към жени от всички възрасти, без да се вземат предвид уязвимостите, свързани с възрастта. По отношение на насилието над възрастни хора, Италия има няколко регионални инициативи и мерки за социална защита чрез националната си система за здравеопазване и социално подпомагане, но насилието срещу възрастни жени остава недостатъчно признат проблем. Няма единен национален инструмент, който да се занимава с пресечната точка между насилието, основано на пола и възрастта.

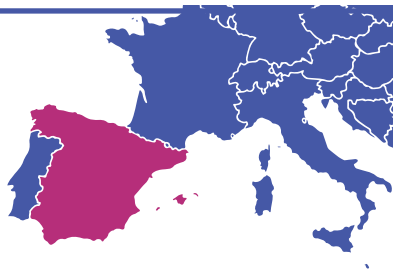
Следователно, контролният списък с рискови фактори MARVOW 2.0 има голям потенциал за приложение в италианския контекст, тъй като може да:

- Допълва съществуващите инструменти, използвани от социални работници, доставчици на здравни услуги, правоприлагащи органи, центрове за подкрепа на жени, като осигурява общи разбирания и понятия за оценка на риска за възрастните жени.
- Подкрепя сътрудничеството между различни институции, което вече се насърчава в рамките на националните стратегии за борба с насилието срещу жени, но често липсват конкретни протоколи за оценка на риска за възрастните жени.
- Насърчава изграждането на капацитет и професионалното обучение, като се помага на практикуващите да разберат спецификите на възрастовата динамика в насилствените взаимоотношения.

Децентрализираната система на здравеопазване и социални грижи в Италия, заедно с активната мрежа на гражданското общество (например центрове за подкрепа на жени, защитени жилища за жени и услуги за подкрепа на възрастни хора), предлага солидна инфраструктура, в която списъкът с рискови фактори MARVOW 2.0 може да бъде тестван и разширен чрез междусекторно сътрудничество. В заключение, макар Италия да е постигнала значителен напредък в борбата с насилието, основано на пола, прилагането на списъка с рискови фактори MARVOW 2.0 би било навременно и стратегическо подобрение, което

ще даде възможност на професионалистите да се справят със специфичните рискове, пред които са изправени възрастните жени и ще допринесе за по-всеобхватни системи за защита.

ИСПАНИЯ

Както и в другите партньорски страни, в Испания няма специфичен инструмент за оценка на риска от насилие, основано на пола, срещу възрастни жени.

Различните служби и агенции използват различни стандартизирани инструменти за оценка на риска от насилие, основано на пола. VioGén, комплексната система за мониторинг на случаи на насилие, основано на пола (*Sistema de Seguimiento Integral en los casos de Violencia de Género*), е националната система на Испания за полицейска оценка на риска, мониторинг и защита в случаи на насилие, основано на пола. Създадена през 2007 г. съгласно Органичния закон 1/2004 на Испания, тя помага на полицията да оцени нивото на риск за всяка жертва, да определи защитни мерки и да проследява случаите във времето, като се отчита промяната в ситуацията. Преди няколко месеца тя беше актуализирана до VioGén-2 и е допълнена с регионални протоколи за социални услуги в някои автономни области, като инструментите са адаптирани към местните координационни структури и контекст.

Други съдебни служби и няколко служби за подкрепа на жертви и програми за работа с извършители използват различни версии на Инструмента за оценка на риска от насилие между съпрузи (SARA - Spousal Assault Risk Assessment). В същото време, повечето услуги за подкрепа на жертви и организации, които участват в координирани междуинституционални механизми или местни кръгли маси за борба с насилието, основано на пола, използват свободно достъпни стандартизирани инструменти за оценка на риска, като RVD-BCN (Протокол за оценка на риска от насилие от интимен партньор срещу жени), който е създаден и утвърден от кръглата маса в Барселона срещу насилието, основано на пола (и е подобен на ранните версии на SARA). Някои специализирани услуги (адвокатски услуги, здравни грижи, приюти, НПО) могат да използват EPV-R (*Скала за прогнозиране на риска от тежко насилие от интимен партньор – ревизирана*) или валидирани международни инструменти за скрининг като Оценка на опасността (DA, Джаки Кембъл) или DA-5, адаптирани за Испания в някои региони.

В този контекст, Контролният списък с рискови фактори MARVOW 2.0 може да се използва като допълнение към тези различни инструменти и протоколи за оценка на риска, които не включват рискови фактори, специфични за възрастните жени.
Той може да служи и като ръководство за срещи за управление на случаи в екипи или в различни координирани междуинституционални структури и местни кръгли маси срещу насилието, основано на пола, в случаи на възрастни жертви и/или извършители.
Обратната връзка от пилотното прилагане на Контролния списък в Испания е много положителна, като се отчита неговата стойност за структуриране на идентифицирането и обсъждането на рискови фактори, специфични за възрастните жени, както в индивидуални оценки, така и в екипни дискусии или междуинституционални срещи.
Накрая, той може да се използва в различни обществени и частни услуги за благосъстоянието на възрастните хора (резидентни услуги, услуги за посещения на домовете, асистентска подкрепа и др.), за да подпомага професионалистите при идентифицирането на риска сред възрастните жени и при планирането на мерките за защита..

MARVOW 2.0 контролен списък с рискови фактори за идентифициране на възрастни жени, жертви на насилие

Консорциумът MARVOW 2.0 настоятелно препоръчва използването на рисковите фактори/въпроси в комбинация с националните инструменти, като се има предвид сложността на феномена и липсата на единен инструмент за оценка на риска, който да интегрира всички нужди на различните професионалисти, които работят на първа линия. Това се дължи на факта, че някои професионалисти не разполагат с необходимото време или умения за извършване на цялостна оценка на риска, но все пак разпознават някои потенциални признаци за наличие на насилие. Това заключение е документирано и от други изследователи в областта, потвърждавайки, че не съществува златен стандарт, въпреки многобройните опити да се разработят такива инструменти (Ван Ройен и др. 2020). Всъщност, скорошен преглед на седемнадесет съществуващи инструмента за оценка установи психометрични ограничения във всички инструменти. (Сантос - Родригес, 2022).

Като напомняне, представяме кратък откъс от Наръчника за обучение за подкрепа на възрастни жени, преживели насилие (Сътрудничество с организации в областта на здравеопазването за подкрепа на възрастни жени, жертви на насилие - WHOSEFVA).

Форми на насилие срещу възрастни хора:

Физическо насилие – причиняване на болка или наранявания на възрастен човек, използване на физическа принуда и физическо или медикаментозно ограничаване.

Психологическо или емоционално насилие – причиняване на психически страдания на възрастен човек.

Финансово или материално насилие – незаконно или неправомерно използване или експлоатация на средствата и/или ресурсите на възрастен човек.

Сексуално насилие – нежелан сексуален контакт от какъвто и да е вид с възрастен човек.

Пренебрегване – отказ или неизпълнение на задълженията за полагане на грижи.[15]

15 https://marvow.eu/wp-content/uploads/2020/05/WHOSEFVA_MARVOW_Manual_2022.pdf

MARVOW2.0 контролен списък с рискови фактори

За контролния списък

ОБХВАТ

Този контролен списък е приложим при установяване на ситуация на насилие, с цел да се оценят конкретните рискови фактори за възрастните жени и да се приложат по-ефективни мерки за защита и подкрепа в етапа на управление на случая. Той не е инструмент за откриване на насилието и трябва да се използва като допълнителен контролен списък към вече съществуващите инструменти в страните-партньори, когато е установена ситуация на насилие. Целта му е да оцени специфичните за възрастта рискове от убийство на жени, самоубийство, нанасяне на вреда и въздействие върху физическото и психическото здраве на жертвата. Индикаторите за рискови фактори, включени в контролния списък, се използват за оценка на степента на опасност.

ЦЕЛЕВА ГРУПА

Той е предназначен за използване от професионалисти, които работят на първа линия и са в контакт с жертвите. Целевата група може да включва лица, работещи в здравните служби, социалните услуги, услугите за домашни грижи, домовете за стари хора, полицията, съдебната система, горещите линии за възрастни хора и за пострадали от домашно насилие, службите за подкрепа на жертвите, програмите за извършители и други.

ВРЕМЕВА РАМКА

Професионалистите, работещи на първа линия, следва да попълнят контролния списък по време или след срещата си с възрастната жена. Обсъждането на въпросите с жената следва да се направи, само ако е сигурно, че тя е в безопасност и че никой няма да подслушва или да се намесва по време на разговора.

ПОДХОД

След като контролният списък бъде попълнен, специалистът трябва да сподели своите констатации и опасения със своя ръководител и/или екип, за да се оцени нивото на риск и евентуалните по-нататъшни действия (управление на случая).

Всеки вид насилие е сериозен и професионалистите на първа линия могат да изиграят ключова роля при идентифицирането и докладването на подозрения за насилие. Не трябва специалистът да разследва сам, а да действа в екип с други професионалисти.

Как се използва контролния списък

- Контролният списък включва **три стъпки**: Попълнете обичайния си инструмент за оценка на риска, попълнете контролния списък с рискови фактори MARVOW 2.0, управлявайте риска.
- този контролен списък се използва в случаи на (възможно) насилие срещу възрастни жени (на 60 или повече години).
- той трябва да се използва само в допълнение към валидиран инструмент за оценка на риска от домашно насилие, тъй като се отнася само до рискови фактори, специфични за възрастните жени.

- Контролният списък не трябва да се използва при възрастни жени, които не са в състояние да разберат или да отговорят на съответните въпроси, поради когнитивни увреждания, деменция или други заболявания, включително тежки психични състояния, които може да не са диагностицирани (в такъв случай, моля, споделете вашите опасения с медицински специалист, специализиран в гериатрия и/или деменция).

- За всеки рисков фактор, моля, посочете дали е бил налице в съответния период (съгласно стандартния инструмент за оценка на риска, който използвате, например последните 6 месеца) или не, или дали факторът не е бил оценен, или няма налична информация (ДА/НЕ/Няма налична информация/Не е оценено/Не е приложимо в колона 1).

- За всеки рисков фактор, който е бил налице, моля, коментирайте какво точно сте наблюдавали вие (колона 2), какво е съобщила възрастната жена (колона 3) или какво са съобщили други лица (колона 4), както и дали е било наблюдавано или докладвано увеличение на честотата и/или тежестта (колона 5).

СТЪПКА 1. ПОПЪЛНЕТЕ ОБИЧАЙНИЯ СИ ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

Първата стъпка е скрининг за насилие с предварително създадени специално за целта инструменти, например обичайния инструмент за оценка на риска, който прилагате във вашата организация.

Ако в стъпка 1 бъде идентифициран случай с висок риск, преминете директно към стъпка 3.

СТЪПКА 2. ПОПЪЛНЕТЕ КОНТРОЛНИЯ СПИСЪК С РИСКОВИ ФАКТОРИ MARVOW 2.0

Име и длъжност на специалиста**,** попълнил контролния списък**:**

Идентификация на жената **(**име**,** възраст**,** ситуация**,** всички релевантни подробности**,** в съответствие със Закона за защита на личните данни**):**

Наименование на използвания предварително съществуващ инструмент за оценка на риска**:**

Дата и място на попълване на контролния списък с рискови фактори **MARVOW2.0:**

Времева рамка:

РИСКОВ ФАКТОР	Области на изследване	ДА	НЕ	Няма налична информация	Не е оценено/ неприложимо е	Опишете какъв рисков фактор/и сте забелязали, като професионалист	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от възрастната жена	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от друго лице и от кого	Посочете дали има увеличение на честотата и/или тежестта на наблюдаваните или докладвани рискови фактори
ПРОБЛЕМИ С ПСИХОЛОГИЧЕСКОТО ИЛИ ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ, СВЪРЗАНИ С ВЪЗРАСТТА	• Психиатрично лечение, прием на лекарства, промени в съня, апетита, концентрацията, проблеми с паметта или затруднена комуникация								
ФУНКЦИОНАЛНА ЗАВИСИМОСТ/ УВРЕЖДАНЕ	• Трудна подвижност • Физическо увреждане, необходимост от специално медицинско оборудване (инвалидна количка, проходилка и др.) или медицински продукти • Промени в зрението • Промени в слуха								
МЕДИЦИНСКИ ПРОБЛЕМИ	• Заболяване, • Липса на медицинско лечение, ограничен достъп до медицински прегледи • Извършителят/полагащият грижи не съобщава за сериозни симптоми или промени в състоянието								
ЗАОБИКАЛЯЩА СРЕДА	• Напрегната атмосфера в дома • Повредени предмети в дома/стаята на жертвата								
ХИГИЕНА И МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ	• Обездвижване на жертвита чрез физически методи или химически препарати/ медикаменти								
ФИНАНСОВА ЗАВИСИМОСТ 16	• Жертвата няма достъп или не може да управлява финансите си, напр. пенсия, друг източник на доходи, имуществени права • Липса на адекватни доходи								

16 „Финансовата независимост изисква финансови способности, отразяващи финансова грамотност и самочувствие, съчетани с финансови ресурси (финансова способност) и правомощия за вземане на решения и контрол върху тези ресурси. Финансовата независимост се счита за средство, което предоставя на лицата ресурси, възможности и свобода на действие, за да водят пълноценен живот, независимо от техния произход или идентичност.“ вж. https://eige.europa.eu/newsroom/news/whats-gender-equality-got-do-financial-independence?language_content_entity=en стр. 20

РИСКОВ ФАКТОР	Области на изследване	ДА	НЕ	Няма налична информация	Не е оценено/ неприложимо е	Опишете какъв рисков фактор/и сте забелязали, като професионалист	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от възрастната жена	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от друго лице и от кого	Посочете дали има увеличение на честотата и/или тежестта на наблюдаваните или докладвани рискови фактори
ФИНАНСОВА ЗЛОУПОТРЕБА	• Изчезване на ценни вещи от дома (бижута, предмети...) • Неплатени сметки								
ЛИПСА НА СОЦИАЛНА/ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЖЕРТВАТА	• Никаква или слаба подкрепа от • социални услуги • Контролиран достъп до телефон и електронни устройства • Разрушени връзки между поколенията в семейството • Няма близост с децата или братята и сестрите си • Семейството (особено децата) не идентифицира, омаловажава или оправдава насилието, не подкрепя възрастната жена в нейните нужди и/или е съюзник на извършителя								
НЕПОДХОДЯЩИ/ НЕУДОБНИ БИТОВИ УСЛОВИЯ В ДОМАКИНСТВОТО	• Споделено жилище с извършителя и/ или други членове на семейството (без възможност за уединение и сигурност) • Неподходящи условия (достъпност специални нужди)								
ПРИДЪРЖАНЕ КЪМ ТРАДИЦИОННИТЕ СОЦИАЛНИ НОРМИ ЗА РОЛИТЕ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ	• Жертвата не разпознава/идентифицира насилственото поведение • Жертвата омаловажава насилието или го оправдава, като нормално • Жертвата е приела ситуацията, защото тя се случва от дълго време • Жертвата не желае да промени нищо								
ПРОМЕНИ ВЪВ ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА	• Внезапна поява на далечен роднина, когото тя смътно познава и който иска да се грижи за нея, да живее в дома ѝ • Внезапна поява на нов приятел или лице с романтичен интерес - това обикновено се случва при скорошна смърт на съпруг/ партньор								

РИСКОВ ФАКТОР	Области на изследване	ДА	НЕ	Няма налична информация	Не е оценено/ неприложимо е	Опишете какъв рисков фактор/и сте забелязали, като професионалист	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от възрастната жена	Опишете какъв рисков фактор/и са докладвани от друго лице и от кого	Посочете дали има увеличение на честотата и/или тежестта на наблюдаваните или докладвани рискови фактори
ИЗВЪРШИТЕЛ - Може да бъде партньор/ съпруг/млад извършител (напр. синове), член на семейството, моля, уточнете									
ТРУДНОСТИ/ СТРЕС ПРИ АДАПТИРАНЕ КЪМ ПРОМЕНИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВЪЗРАСТТА	• Стрес и/или фрустрация, свързани с (новата) роля на грижещ се (неадекватни умения за полагане на грижи и/или справяне и др.) • Дистрес, свързан със зависимост, заболяване, когнитивно увреждане и др. • Фрустрация от невъзможност за справяне • Дистрес и/или фрустрация, свързани с пенсиониране (загуба на социална роля, престиж, професия и др.) • Продължителен престой вкъщи през целия ден • Загуба на шофьорска книжка								
ПРОДЪЛЖАВАЩА ИСТОРИЯ НА ИЗВЪРШВАНЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ.	• Предишни криминални обвинения/ присъди • Насилието е станало хронично.								
ЛИПСА НА СОЦИАЛНА/ ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА ЗА ИЗВЪРШИТЕЛЯ.	• Липса на социална мрежа (семейство, приятели) • Никакъв или слаб контакт със социални услуги (домашни посещения от социални работници, редовни прегледи, услуги за грижа за възрастни)								
ДОПЪЛНИТЕЛЕН РИСК	• Оръжия в дома • Заплахи със смърт								

СТЪПКА 3. УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

- Ако се установи висок или изключително висок непосредствен риск (напр. притежание на оръжия, заплахи със смърт), предприемете незабавни действия за защита на възрастните жени, включително обаждане на полицията и/или съответните служби във вашия контекст.
- Ако рисковите фактори, идентифицирани в контролния списък MARVOW2.0 (в комбинация с резултата от стандартната оценка на риска, която обичайно правите), показват ниво на риск, продължете с инструмента за управление на случаи MARVOW2.0 (вижте по-долу).
- Уверете се, че всички случаи се наблюдават отблизо чрез междуведомствения протокол и чрез инструмента за управление на случаи.
- Следва да се извършват последващи оценки, за да се наблюдават колебанията в риска - тъй като рискът е динамичен и може да се променя бързо.

MARVOW 2.0 Инструмент за управление на случаи чрез координирано междуинституционално сътрудничество

1. Въведение

Инструментът за управление на случаи се изпълнява в рамките на Резултат 2.2. Надграждане на методологията за оценка на риска и инструмента за разработване на оценка на риска на Работен пакет 2 от проекта. **Инструментът за управление на случаи** описва процедурите и стъпките, които трябва да бъдат следвани от професионалистите въз основа на ключови принципи и концепции. Този инструмент е неразривно свързан с **контролния списък с фактори за оценка на риска**, с оглед осигуряване на ефективни интервенции. И двата горепосочени продукта ще бъдат част от **Наръчник за работа за координирано междуинституционално сътрудничество (МОСМ)**.

Общата цел на този **Инструмент за управление на случаи** е да гарантира, че всички участващи професионалисти ще са в състояние да оценят безопасността на оцелялата, да осигурят подкрепа на възрастната жена и да отнесат инцидента към подходящата организация / институция / професионалист / въз основа на ефективно междуинституционално сътрудничество. Основните ресурси, използвани при разработването на този **Инструмент за управление на случаи**, са модела на Конференциите за оценка на риска от различни агенции (MARAC) и модела на Координирания отговор на общността (CCR), които създават условия за ефективен координиран отговор на случаи на насилие срещу възрастни жени. Инструментът по-долу е създаден въз основа на тези модели и има за цел да осигури повишаване на безопасността на жертвата, както и пряк структуриран отговор от ангажираните професионалисти.

2. Срещи за управление на случай

2.1. Ключови принципи [17]

КЛЮЧОВИ ПРИНЦИПИ ПРИ МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО
Приемане и признаване на различията в културата на всяка организация.
Уважение към различията, но и стремеж към установяване на общи стандарти, например при оценка на рисковете.

17 Базирани на основните принципи на моделите MARAC and CCR.

Идентифициране на практики, които имат негативно влияние върху пострадалите и/или водят до повторната им виктимизация.
Стремеж да се идентифицират често повтарящи се проблеми на нивото на отделните случаи, които показват нуждата от системни промени.
Създаване на подход, фокусиран върху безопасността на жертвата.
Използване на протоколи и процедури, които повишават безопасността на жертвата.
Подобряване на сътрудничеството и работата в мрежа между различните организации.
Застъпничество за осигуряване на достъпна и висококачествена подкрепа за жертвите.
Осигуряване на механизми за санкции и възможности за рехабилитация на извършителите на насилие.

Фигура 1 Ключови принципи

2.2. Участници[18]

ОРГАНИЗАЦИИ/ИНСТИТУЦИИ И ПРОФЕСИОНАЛИСТИ, КОИТО УЧАСТВАТ В МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ СРЕЩИ
Полиция
Съд и Прокуратура
Здравни заведение/практики
Социални услуги
Услуги за подкрепа на пострадали от насилие
Програми за извършители на насилие
Услуги за преодоляване на зависимости
Психиатрични заведения

Фигура 2 Участници – Организации/институции и професионалисти

Това не е фиксиран изчерпателен списък. Всяка страна-партньор в проекта ще адаптира списъка с участници на национално ниво, като вземе предвид спецификите и потребностите на отделните национални, регионални и местни системи.

2.3. Координация

Координацията се осъществява на две нива:

a. Координиране на **Срещите за управление на случай.** Това се отнася за провеждането на срещите и основните отговорности на координатора са тяхното организиране и обезпечаване, в това число съставянето на дневния ред, осигуряването на списъци на участниците, изпращането на покани и събирането на *Декларации за поверителност* (вижте 3.2.), подготовка на всички материали, които биха били полезни за случая (описание, отговорни организации, специфика на случая), попълване на плана за действие и изготвяне на протокол от срещата. Координаторът отговаря за предварителното събиране на данни, за да се подготви *описанието на случая* (3.3.1.), така че всички участници да получат необходимата информация заедно с дневния ред.

18 Въз основа на резултатите от кръгли маси и фокус групи по проекта, които се проведоха във всяка страна- партньор.

Срещите за управление на случай ще бъдат координирани от партньорската организация, която участва в проекта MARVOW2.0 на национално, регионално или местно ниво. При липса на такава организация, координацията може да бъде осигурена чрез следните опции:

1. Организацията, която внася случая на Срещата за управление на случай.
2. На ротационен принцип, така че да се гарантира, че всички организации ще координират срещата поне веднъж.
3. На първата планирана среща участниците да решат кой ще координира срещите. При този случай обаче е възможно да възникнат определени проблеми, като например няколко различни организации едновременно да пожелаят да поемат координация или нито една от организациите да не поиска да изпълнява тази роля.

б. Координиране на процеса. Това се отнася до координирането на целия процес по отношение на интервенциите с оцелелялата и с извършителя, междуинституционалното сътрудничество и насочването. Тази координация следва да бъде дефинирана официално на национално ниво, за да бъде адаптирана към националните специфики и правна рамка във всяка страна.

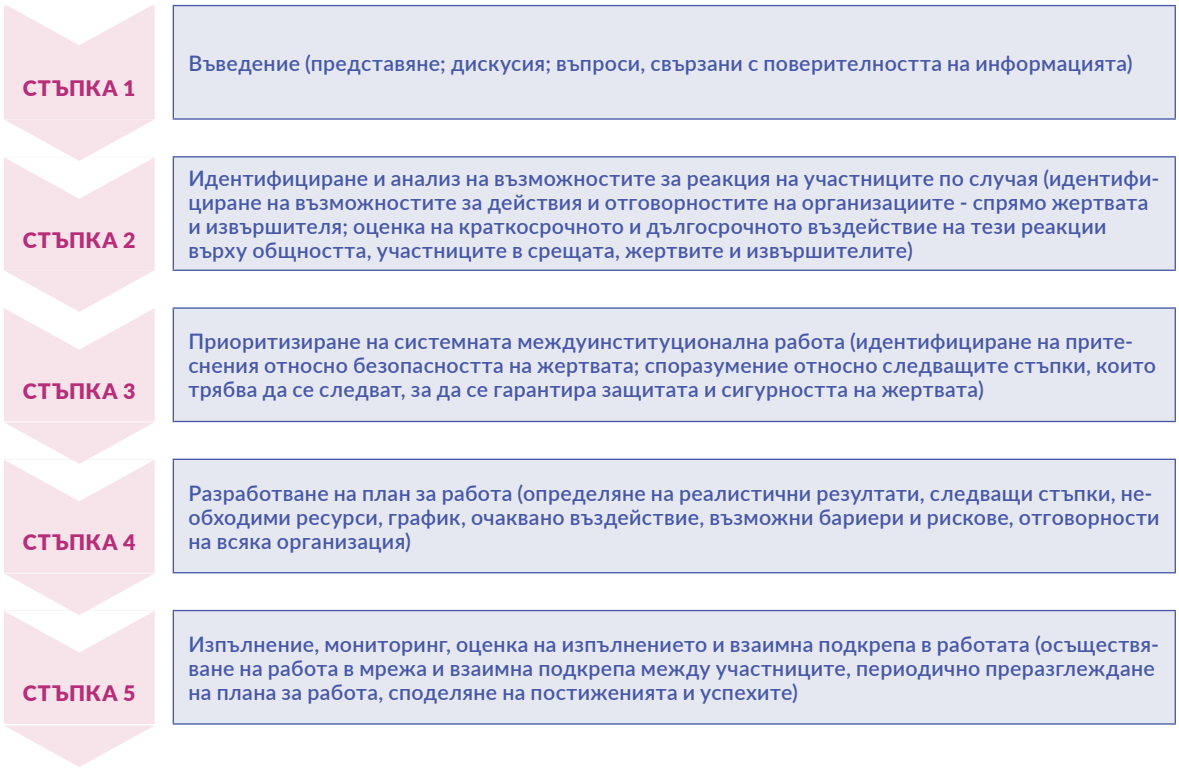
2.4. Структура на Срещите за управление на случай [19]

Срещите трябва да се провеждат поне веднъж месечно, като продължителността на всяка от тях трябва да е приблизително 2 часа. По време на Срещите за управление на случай ще се обсъждат различни случаи, като се дава приоритет на високорисковите въз основа на оценката на риска, но без да се изключват другите случаи.

Преди началото на Срещите за управление на случай трябва да се проведат Задължителни първоначални двустранни срещи между организациите/институциите, които ще участват. Тези срещи са задължителни, тъй като основните принципи, роли и отговорности следва да бъдат ясно дефинирани на ниво управление на организациите/институциите, за да се гарантира, че всички имат общи разбирания и съгласие за изпълнение на дейностите. В края на тези двустранни срещи организациите/институциите трябва да подпишат „Декларация за поверителност“ (вижте 3.2.), за да се гарантира, че отговарят на условията за участие в Срещата за управление на случай.

19 Базиран на стъпките на модела CCR – Координиран отговор на общността

Срещата за управление на случая ще се проведе в следните стъпки:

Фигура 3 Структура на срещите – основни стъпки

3. Полезни инструменти за срещите

3.1. Предложение за дневен ред

Име на случая/Номер:		**Дата:**	

1.	Участниците, които присъстват за първи път, попълват формуляр за съгласие и предварителен въпросник
2.	Всички присъстващи се представят
3.	Водещият прочита Декларацията за поверителност
4.	Декларацията за поверителност се подписва от всички присъстващи
5.	Въведение в случая (кратко описание на случая/случаите, които ще се обсъждат, за да се насочи вниманието на участниците към конкретния казус)
6.	Споделяне на информация по случая между участниците
7.	Оценка на риска
8.	Представяне на възможности и процедури за подкрепа на пострадалата и за работа с извършителя
9.	Планиране на действия
10.	Групова супервизия и споделяне на опит
11.	Участниците попълват заключителна онлайн анкетата веднъж, след приключване на процеса
12.	Обсъждане на други въпроси

3.2. Декларация за поверителност при провеждане на срещи за консултации и планиране на интервенции по случай

Идентификационен номер:	*име, инициали на държавата, например Мария, БГ1*
Държава:	
Област:	
Дата:	
Организатор:	
Водещ:	

Партньорите в проект MARVOW2.0 изискват участниците в срещата да се съгласят да спазват конфиденциалност и поверителност по отношение на цялата информация, документация, материали и процедури за случаите, разглеждани по време на срещите за консултиране и планиране на интервенции. Моля, прочетете и потвърдете своето разбиране и съгласие с изявленията по-долу. За да участват, участниците трябва да потвърдят и приемат условията, изложени по-долу:

- Разбирам, че информацията, обсъдена от представителите на различните организации в рамките на тази среща, е строго поверителна и не трябва да се разкрива на трети страни. Това включва както периода, през който се работи по случая, така и след приключване на работата по случая.
- Разбирам, че цялата документация, свързана със случая, се съхранява с ограничен достъп от партньорите по проект MARVO2.0, с цел запазване на поверителността.
- Срещата трябва да се съсредоточи върху насилието срещу възрастни жени и трябва да се направи ясно разграничение между фактите и професионалното мнение.
- Всички лица, които се обсъждат на тези срещи, трябва да бъдат третирани справедливо, с уважение и без дискриминация.
- Цялата работа по време на срещите ще се основава на ангажимента за прилагане на принципите за равни възможности и недискриминация въз основа на възраст, увреждане, пол, раса, религия, убеждения и сексуална ориентация.

ЦЕЛИТЕ НА СРЕЩАТА СА СЛЕДНИТЕ:

- Споделяне на информация, която да помогне за повишаване на безопасността, опазване на живота и здравето и подобряване на благосъстоянието на жертвите;
- Споделяне на информация, която да помогне за планиране на дейности, насочени към извършителите;
- Подобряване на капацитета на участващите организации;
- Подобряване на подкрепата за персонала, участващ в работа по случаи на насилие срещу възрастни жени;
- Идентифициране и намаляване на риска от нараняване и увреждане на жертвите.

Прочетох горното изявление и се СЪГЛАСЯВАМ с условията му

Име/Фамилия	Организация	Email	Подпис

3.3. Случай

3.3.1 ОПИСАНИЕ НА СЛУЧАЯ

Име на случая/Идентификационен номер	*име, инициали на държавата, например Мария, БГ1*
Държава	
Област:	
Представен от:	*Организация*
Състояние	

Описание на случая

3.3.2 ОРГАНИЗАЦИИ, ВКЛЮЧЕНИ В РАБОТАТА ПО СЛУЧАЯ

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПРИСЪСТВАЩ/ ОТСЪСТВАЩ	КОМЕНТАР

3.3.3 СПЕЦИФИКИ НА СЛУЧАЯ

Възраст на жертвата	
Здравословно състояние/ състояние на зависимост на жертвата	
Извършител	
Здравословно състояние/ състояние на зависимост на извършителя	
Начало на насилието	
Вид на насилието	
Житейска ситуация	
Злоупотреба с наркотични вещества	
Предишна присъда на извършителя	
Подкрепа	
Предприети действия преди срещата по проект MARVOW2.0	
Идентифицирани бариери или пропуски	
Приоритети, които трябва да бъдат разгледани	

3.4 Планиране на дейности

По време на срещите за консултиране и планиране на интервенции по случая, участниците от всички ангажирани организации трябва да излязат с набор от действия/решения за управление на случая на насилие срещу възрастна жена.

ИДЕНТИФИЦИРАН РИСК/ПРОПУСК	РЕШЕНИЕ/ДЕЙСТВИЕ	ОТГОВОРНА ОРГАНИЗАЦИЯ	СРОК

3.5 Резултати от срещата

Обобщение на резултатите

[Моля, направете общ преглед на предприетите действия и резултатите по случая въз основа на срещата за консултиране и планиране на интервенции. След всяка среща координаторът ще отговаря за подготовкатат на този документ. Той ще включва резюме на обсъденото по време на срещата; основните резултати; рисковите фактори, които са анализирани; всички промени по отношение на последната оценка на риска; участниците, в това число дали са поканени нови членове, заедно с информация защо са поканени, какво е тяхното участие и т.н.; следващите стъпки и отговорности за всеки участник, както са договорени по време на срещата. Този документ ще бъде разпространен до всички, които са участвали в срещата, за да се гарантира, че всички са запознати с резултатите и разполагат с една и съща информация.].

Източници

CoE [Съветът на Европа] (2011). Конвенция на Съвета на Европа за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие - **https://rm.coe.int/168008482e**

EIGE – Европейски институт за равенство между половете - Описание на фемицид - **https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1192**

Проект MARVOW 2.0 - **https://marvow.eu**

Перту С. WHOSEFVA Наръчник за обучение. 2018 - **http://whosefva-gbv.eu**

Pillemer K, et al. Elder Abuse: Global Situation, Risk Factors, and Prevention Strategies. Gerontologist. 2016;56 Suppl 2:S194-205. (Злоупотреба с възрастни хора: Глобална ситуация, рискови фактори и стратегии за превенция)

Rogers MM, et al.. Elder Mistreatment and Dementia: A Comparison of People with and without Dementia across the Prevalence of Abuse. J Appl Gerontol. 2023;42(5):909-918. (Малтретиране на възрастни хора и деменция: Сравнение на хора със и без деменция, спрямо разпространението на насилието)

SAVE консорциум. Проект за скрининг на жертви на насилие сред възрастни хора. Какво знаем за скрининга на възрастните хора за малтретиране: резултати от прегледа на литературата на проекта SAVE. - **https://www.projectsave.eu/results/**

Stark, E.. Rethinking coercive control. Violence Against Women. 2009, vol. 15, no. 2, 1509-25. (Преосмисляне на принудителния контрол. Насилие срещу жени)

TISOVA Consortium. Training to Identify and Support Older Victims of Abuse. How to Identify and Support Older Victims of Abuse: A training handbook for professionals, volunteers and older people. Erasmus+ Project: Project No. 2017-1-EE01-KA204-034902 (Обучение за идентифициране и подкрепа на възрастни жертви на насилие. Как да идентифицираме и подкрепяме възрастните жертви на насилие: Наръчник за обучение за професионалисти, доброволци и възрастни хора.)

Проект TISOVA - **https://wave-network.org/training-to-identify-and-support-older-victims-of-abuse-tisova/**

Van Den Bruele AB, et al. Elder Abuse. Clin Geriatr Med. 2019 Feb;35(1):103-113. (Злоупотреба с възрастни хора)

Van Royen K, Royen PV, De Donder L, Gobbens RJ. (2020) Elder Abuse Assessment Tools and Interventions for use in the Home Environment: a Scoping Review, Clinical Interventions in Aging, 1793-1807. (Инструменти за оценка на злоупотребата с възрастни хора и интервенции в домашна среда: преглед на обхвата, клинични интервенции при възрастни хора)

Световна здравна организация. (2022). Насилие над възрастни хора - **https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people**

Yon Y, Mikton CR, Gassoumis ZD, Wilber KH. Elder abuse prevalence in community settings: a systematic review and meta-analysis. Lancet Glob Health. 2017;5(2):e147-e156. (Разпространение на злоупотребата с възрастни хора в общността: систематичен преглед и мета-анализ.

Приложения

Приложение 1.
Рискови фактори за насилие срещу възрастни хора

Рисковите фактори могат да се появят на четири различни нива (Perttu 2018, Pillemer 2016):

ИНДИВИДУАЛНО НИВО НА ЖЕРТВАТА: • психически или физически здравословни проблеми • функционална зависимост • финансова зависимост • когнитивно увреждане • минал опит със злоупотреба • нисък доход/социално-икономически статус	**ИНДИВИДУАЛНО НИВО НА ИЗВЪРШИТЕЛЯ:** • претоварване с отговорности за полагане на грижи • психически здравословни проблеми • липса или неадекватни умения за справяне • злоупотреба с вещества • зависимости
НИВО НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯ: • например семейна дисфункция • високи нива на финансова и/или емоционална зависимост • липса на подкрепяща среда	**ЗАОБИКАЛЯЩА СРЕДА/ОБЩНОСТНО И ОБЩЕСТВЕНО НИВО:** • липса на услуги и информация за подкрепа • толерантност към агресивно поведение • негативно отношение към възрастните хора • липса на стандарти в здравеопазването и социалните услуги

Приложение 2.
Инструменти за оценка на риска от насилие срещу възрастни хора

	ИМЕ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА*	ОПИСАНИЕ	ОГРАНИЧЕНИЯ
1.	Elder Abuse Suspicion Indix (EASI) Индекс за подозрение за злоупотреба с възрастни хора	EASI е разработен, за да помогне на лекарите да проверят свои подозрения за малтретиране на възрастни хора и при наличие на такова да предложат насочване за по-нататъшна оценка от социални служби, служби за защита на възрастни или еквива-лентни служби. Състои се от 6 въпроса.	EASI е валидиран само от практикуващи семейни лекари с възрастни хора, които нямат когнитивни нарушения и са били наблюдавани в амбулаторни условия.
2.	Harm to Older Persons Evaluation (HOPE), Оценка на злоупотребата срещу възрастните хора, все още непубликуван	Цялостен инструмент за оценка на риска и управление на случаи с раздел за жертвите, раздел за извършителите и раздел за управление на случая.	Инструментът изисква обучение преди да започне да се използва.
3.	Risk on Elder Abuse and Mistreatment Instrument (REAMI) Инструмент за оценка на риск от насилие и малтретиране на възрастни хора	REAMI има 22 елемента и включва признаци за злоупотреба, както и рискови фактори за насилие. Прилагащите го специалисти го оценяват като кратък и точен инструмент, който може да бъде прилаган в динамична работна среда.	Инструментът е създаден за употреба от здравни специалисти.

* изключени инструменти: инструменти за скрининг; инструменти, специфични само за един извършител - например само за болногледачи; инструменти, специфични за един вид насилие срещу възрастни хора - например финансово насилие.

Приложение 3.
Преглед на инструментите за оценка на риска, които не засягат възрастта

Чрез онлайн проучване в рамките на проекта бяха открити следните инструменти с техните характеристики, обхват и съдържание. Те са изброени в таблицата по азбучен ред.

	ИМЕ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА	ОПИСАНИЕ	ОГРАНИЧЕНИЯ
1.	B-SAFER Brief Spousal Assault Form B-SAFER Кратък формуляр за насилие от интимен партньор	B-SAFER е съкратена версия на SARA. Това е структуриран инструмент за оценка на риска, предназначен да идентифицира лица, които са изложени на риск от насилие от интимен партньор. B-SAFER е конструиран специално за употреба от полицейски служители, поради ролята им на първа линия за реагиране при инциденти с домашно насилие. Счита се, че попълването на SARA отнема време на полицейските служители. По този причина 20-те елемента на SARA бяха намалени до 10 в B-SAFER. Елементите на B-SAFER са структурирани в два подраздела: Рискови фактори по отношение на извършителя (точки 1-5) и психо-социална адаптация (точки 6-10). Всеки подраздел има опция за отбелязване на допълнителна информация за риска, което попълващият професионалист смята, че може да е важна за конкретния случай. Целта на B-SAFER е да „насочва и помага на попълващия го професионалист при вземането на решения, по отношение на бъдещия риск от насилие от интимен партньор, чрез оценка на рискови фактори, които са емпирично свързани с насилието в интимните отношения“.	Този инструмент за оценка на риска е разработен специално за професио-налисти в областта на правоприлагането, като например полицаи, така че не е приложим за професионалисти от други сфери.
2.	Danger Assessment (DA) Оценка на опасността	Оценката на опасността (DA) е структуриран инструмент за клинична оценка, който първоначално е бил предназначен за използване от медицински сестри в спешното отделение за оценка на вероятността от убийство от интимен партньор. DA се състои от две части. Първата е календар, в който жертвата посочва тежестта и честотата на случаите на домашно насилие, които е преживяла през последните 12 месеца. Втората част е от 20 броя рискови фактори, които са свързани с убийство от интимен партньор. И двата раздела се попълват заедно с жертвата.	20-те точки може да отнемат твърде много време на професионалистите на първа линия. Инструментът изисква да бъде попълнен изцяло заедно с жертвата, а възрастните жени може да не желаят или да не могат да участват в целия процес.
3.	DANGER ASSESSMENT-5 (DA-5) ОЦЕНКА НА ОПАСНОСТТА-5	DA-5 е по-кратка версия на DA, състояща се от 5 въпроса и представлява оценка, която идентифицира жертви с висок риск от убийство или тежко нараняване от настоящ или бивш интимен партньор.	Този инструмент е предназначен да се използва, когато е установено насилие от интимен партньор в отделението за спешна помощ или в друго здравно заведение.
4.	DASH Risk Assessment Checklist Контролен списък за оценка на риска на DASH	Контролният списък за оценка на риска DASH се основава на изследване на различни показатели за убийства. Формулярът може да бъде попълнен от всеки професионалист, който работи с жертва на насилие и включва въпроси относно финансово, психологическо и физическо насилие, както и заплахи за такова.	Необходимо е обучение за използване на този инструмент за оценка на риска, преди да може да се прилага.
5.	DASH adapted for perpertrator programmes DASH, адаптиран за Програми за извършители	DASH се състои от три контролни списъка. Първият контролен списък е за събиране на информация от известни или заподозрени извършители. Специалистът може да допълни тази част, използвайки информация от жертвите, за да оцени нивата на риск за конкретна жертва(и) от конкретен извършител. Има отделна, по-кратка версия, която се използва за събиране на информацията от жертвата и от извършителя, като в този случай трябва да се използва един и същ контролен списък. 24-те въпроса към жертвата са същите по смисъл, но преформулирани, за да бъдат зададени на извършителя. Вторият контролен списък се използва за записване на допълнителна информация от/за извършителите, особено, за да се разбере за други жени, за които той може да представлява опасност. Третият контролен списък е версия от трето лице на основния контролен списък за оценка на риска. В него специалистът може да комбинира информация от и за извършителя и жертвата и да получи цялостна картина на текущия риск.	Това е специфичен инструмент само за извършители на насилие.

6.	Domestic Violence SAFETY ASSESSMENT TOOL (DVSAT) ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА НА БЕЗОПАСНОСТТА при домашното насилие (DVSAT) от правителството на Нов Южен Уелс за насилие от интимен партньор	DVSAT трябва да идентифицира нивото на заплаха за жертвите на домашно насилие. Той има два компонента: Част А: Контролен списък за идентифициране на риска; и Част Б: Професионална преценка	Този инструмент е специфичен само за случаи на домашно насилие.
7.	Domestic violence screening inventory (DVSI, DVSI-Revised) Списък за скрининг на домашно насилие (DVSI, DVSI-ревизиран)	Списъкът за скрининг на домашно насилие (DVSI) е инструмент за оценка на риска, които се състои от 12 елемента. Предназначен е да оцени вероятността от възникване на насилие от интимен партньор. Включва елементи, отнасящи се до извършителя - домашно насилие, криминална история, текуща заетост, статус на връзка, история на интервенции и информация за текущото престъпление. DVSI предоставя на професионалиста възможност да определи нивото на риск при конкретен извършител, спрямо други извършители на насилие.	Това е специфичен инструмент, само за извършители на насилие.
8.	DyRiAS Intimate Partners DyRiAS Интимни партньори	DyRiAS оценява, настоящия потенциален риск, лице от мъжки пол да извърши сериозен акт на насилие срещу своята партньорка или бивша партньорка. DyRiAS дава на професионалиста увереност да работи на най-съвременно ниво за прогнозиране на риска на база на подходящи научни изследвания. Инструментът съдържа общо 39 въпроса, които се въвеждат в специална програма. След като информацията бъде въведена, докладът за риска се генерира автоматично.	Този специфичен инструмент е само за мъже, извършители на насилие.
9.	Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA) Оценка на риска от домашно насилие в Онтарио (ODARA)	ODARA е инструмент с 13 елемента, който включва области като криминална история, брой деца, злоупотреба с вещества и бариери, пред които са изправени жертвите по отношение на достъпа до подкрепа (Guo и Harstall 2008; Hanson et al. 2007). ODARA се използва за прогнозиране на бъдещо насилие срещу партньор, както и честотата и тежестта на насилието (Millar 2009).	Този инструмент е специфичен за използване от полицейски служители, услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие и пробационни служби
10.	Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Оценка на риска от насилие в интимните отношения (SARA)	SARA се състои от 20 елемента, които се фокусират върху криминално минало, психо-социална адаптация, история на насилието във връзката и информация за предполагаемо престъпление. Информацията в този инструмент се събира от различни източници, включително от извършителя, жертвата и др., като например полицейски доклади (Kropp 2008). Професионалистът, който извършва оценката, разглежда елементите и определя дали има нисък, среден или висок риск извършителят да причини непосредствена вреда на своята интимна партньорка или на друго лице.	Някои от частите на инструмента не са подходящи за възрастни жени, например въпросът за бременността.
11.	(Domestic) Violence Risk Assessment Guide (DVRAG) Ръководство за оценка на риска от (домашно) насилие (DVRAG)	DVRAG е инструмент за оценка на риска с 14 елемента, предназначен да оцени риска от рецидивизъм на насилието от интимен партньор. Той се прилага при мъже-извършители с криминално досие (Rice et al. 2010). Резултатът се преобразува в процент, който след това се сравнява с подобни резултати за други извършители.	Препоръчва се DVRAG да се използва само когато професионалистът, който прави оценката, има достъп до подробни данни за извършителя, в това число до неговата психосоциална история.
12	Violence Risk Appraisal Guide (VRAG) Ръководство за оценка на риска от насилие (VRAG)	VRAG е инструмент за оценка на риска с 12 точки, който е предназначен за прогнозиране на рецидивизъм на насилието и се използва с извършители на криминални престъпления, извършители на сексуални престъпления и нарушители в затвора (Hilton and Harris 2005). Използва се от клинични работници, съдилища и длъжностни лица, отговорни за условно освобождаване (Guo and Harstall 2008). Той включва елементи, свързани със семейството и истории от детството, както и психиатрична оценка.	Инструментът изисква много време, достъп до историята на извършителя и способност за извършване на клинични оценки.

Приложение 4.
От партньорите

Работната група за оценка на риска поиска информация от страните-партньори в проекта, за инструментите, които се използват на национално, регионално или местно ниво за оценка на риска при насилие срещу възрастни жени.

1. Австрия

В Австрия повечето приюти за жени и специализирани услуги за жени, които работят за защита на жените и момичетата от насилие, основано на пола, работят с Campbell, DyRiaS или ODARA.

Отделните федерални провинции са разработили свои собствени инструменти, които са препоръчани от съответните финансиращи организации на държавните институции, основно в районите на Горна Австрия.

Съществува и друг инструмент, който измерва рисковите фактори в съответствие с постановление, издадено от Министерството на правосъдието. С изключение на Виена, полицията в Австрия използва ODARA - инструмент, който първоначално е разработен за полицията. Тъй като ODARA не беше приложим в 40% от случаите, беше разработен нов инструмент, който от месец януари се прилага нормално и във Виена.

ODARA може да се използва в следните случаи:

- Само за интимни партньори
- Ако е имало физическо насилие
- Ако е отправена опасна заплаха и е използвано оръжие.

От януари във Виена се използва новоразработен инструмент и полицията във Виена вече прилага инструмента Proteekt.

NEUSTART, организацията, на която най-често се възлага задължителната работа с извършители на насилие в Австрия, използва свой собствен инструмент. Той съдържа общо 25 въпроса и включва както статични, така и динамични елементи. Инструментът не е валидиран.

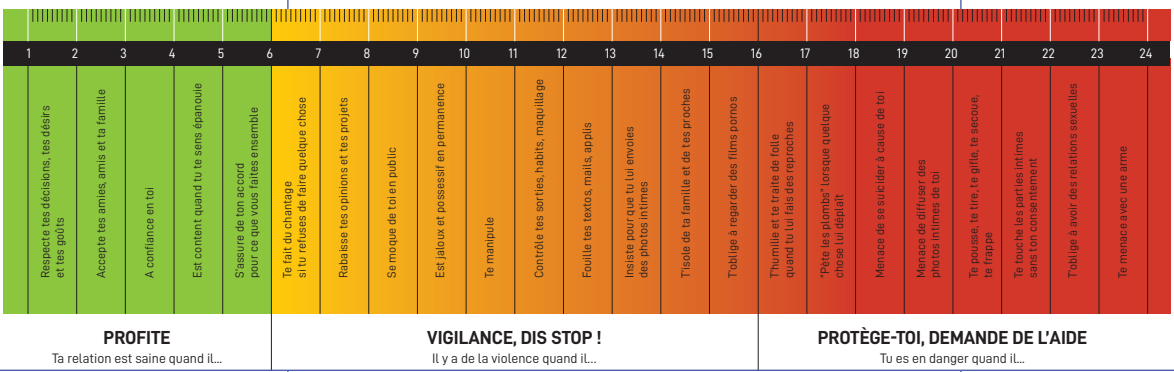
2. България, Кипър

Понастоящем не е идентифициран инструмент. Препоръчително е да се разработи такъв, който е лесен за използване за професионалистите на първа линия и съответно те да бъдат обучени да го използват.

3. Франция, Швейцария

	ЗА ЖЕНИ ВЪВ ВСИЧКИ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ		
	НАИМЕНОВАНИЕ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА	**ОПИСАНИЕ**	**ОГРАНИЧЕНИЯ**
1.	**Таблица за оценка на опасността при изслушване на пострадали от домашно насилие** **Hubertine Auclert Centre/Обсерватория за насилието срещу жени.**	Линк: https://www.centre-hubertine-auclert.fr/egalitheque/publication/grille-evaluation-du-danger-lors-dune-audition-pour-violences-conjugales Тази таблица за оценка на опасността е предназначена за органите за защита (полиция/жандармерия), които са в контакт с жени, жертви на домашно насилие. Документът съдържа 13 критерия за опасност. Те се идентифицират с поредица от въпроси, които трябва да бъдат зададени по време на изслушване на пострадалите, които докладзват актове на насилие (жалби, доклади).	• Уместност: Съдържа твърде много въпроси. Специфичен инструмент за случаи на домашно насилие. Не съдържа индикации за предупредителни знаци.
2.	**Инструмент за подпомагане на идентифицирането на домашно насилие 2022 HAS** **(Haute autorité de santé).**	Линк: https://www.has-sante.fr/upload/docs/application/pdf/2022- 11/outil_daide_au_reperage_des_violences_conjugales.pdf Използва се от лекари. Дава насоки за отношението към лицето и въпросите, които да се зададат в случай на подозрение или идентифициране на насилие. Примерна извадка: „Може да ви е трудно да повдигнете темата. Можете да зададете въпроса, като използвате следните примери или ги перифразирате със свои думи: • Как са нещата у дома/с партньора Ви? • Смятате ли, че сте били подложени на насилие (физическо, вербално, психологическо, сексуално) през живота си? 8 от 10 жени смятат, че е нормално да обсъждат тези проблеми със своя лекар". За да нормализирате темата, можете да уточните, че поставяте този въпрос пред всичките си пациенти.	• Уместност: Има само 2 въпроса относно признаци, които предупреждават за риск от насилие.
3.	**ОЦЕНКА НА СИТУАЦИЯТА НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ Министерство на вътрешните работи (Полицейски служби)**	Линк: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiM1_a8hp2BAxX_SvEDHT2jDVsQFnoECBMQAQ&url=https%3A%2F%2Fmobile.interieur.gouv.fr%2Fcontent%2Fdownload%2F119708%2F959869%2Ffile%2Fgrille-d-evaluation-du-danger-violences-conjugales.pdf&usg=AOvVaw2wv5MotkAbCvsDAqf4L9CI&opi=89978449 Целта на този въпросник е да се обърне внимание на признаците за риск от насилие, за да се оцени ситуацията на опасност и да се предложат на жертвата подходящи решения за защита и социална подкрепа. Освен това, чрез този инструмент може да помогне на жертвата да осъзнае опасността, в която се намира.	• Уместност: Съдържа твърде много въпроси.
4.	**Френска версия на скрининг инструмент за домашно насилие срещу жени, WAST (Woman Abuse Screening Tool) 2021 г. - Santé publique France**	Линк: http://beh.santepubliquefrance.fr/beh/2021/2/pdf/2021_2_2.pdf Беше направено проучване в отделението по съдебна медицина на университетската болница в Клермон-Феран и в два информационни центъра за правата на жените и семейството. Жени- жертви и не жертви попълниха въпросника WAST (8 въпроса) и въпросник за тяхната удовлетвореност при използването на инструмента по време на проучването и по време на хипотетична консултация с техния общопрактикуващ лекар.	• Уместност: Има 8 въпроса и е лесен за попълване.

	ЗА ЖЕНИ ВЪВ ВСИЧКИ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ		
	НАИМЕНОВАНИЕ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА	**ОПИСАНИЕ**	**ОГРАНИЧЕНИЯ**
5.	**ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ПОДКРЕПА В ЦЕНТРОВЕ ЗА НАСТАНЯВАНЕ И СОЦИАЛНА РЕИНТЕГРАЦИЯ ЗА ЖЕРТВИ И ИЗВЪРШИТЕЛИ НА НАСИЛИЕ В ДВОЙКАТА, Anesm 2018**	Линк: https://www.has-sante.fr/upload/docs/application/pdf/2018-09/violences_chrs_recommandations.pdf Презназначен е за използване в Центрове за настаняване и социална реинтеграция. Съдържа препоръки за събиране на информация/признаци за риск от насилие и домашно насилие.	• Уместност: Много дълъг за попълване. Няма конкретни въпроси, а съвети и препоръки.
6.	**“Elisa kit” от Miprof (Междуведомствена мисия за защита на жените от насилие и борба с трафика на хора)**	Линк: https://arretonslesviolences.gouv.fr/je-suis-professionnel/violences-sexuelles Обучителен комплект, предназначен за здравни и социални специалисти. Състои се от кратък филм, озаглавен „Elisa“ и придружаваща книжка. Той се занимава с последиците от сексуалното насилие и въздействието му върху жените-жертви. Съдържа дефиниции за насилието, последиците от него, съвети как да се справите с него, поредица от въпроси и др.	• Уместност: Въпросите са свързани с фирма. Достъпът до документа е чрез онлайн формуляр.
7.	**Барометър за насилието, Hubertine Auclert Center**	Линк : https://www.centre-hubertine-auclert.fr/sites/default/files/medias/egalitheque/documents/violentometre-maj-10072019-print.pdf Инструмент за превенция, адаптиран от Център Hubertine Auclert по искане на Регионалния съвет на Ил дьо Франс. Барометърът за насилие е проектиран в края на 2018 г. от Обсерваториите за насилие над жени в Сена Сен Дени и Париж, асоциацията En Avant Toute(s) и кметството на Париж. Инструментът е представен под формата на линийка, като показва какво е и какво не е насилие с помощта на цветна скала: • Съдържа 3 сегмента при оценка дали връзката е здравословна: „Наслаждавайте се“, „Бъдете бдителни, кажете стоп“ и „Защитете се, потърсете помощ“ • Има препратки към 2 услуги за подкрепа: телефон 3919 и услугата за чат En Avant Toute(s) От септември 2019 г. се разпространява във всички средни училища в региона Ил дьо Франс.	• Уместност: Лесен за разбиране и прилагане. Не съдържа въпроси. Има твърде много индикатори.
8.	**ПРЕПОРЪКА ЗА ДОБРА ПРАКТИКА Идентифициране на жени, жертви на домашно насилие КАК ДА СЕ ИДЕНТИФИЦИРА - ОЦЕНЯВА, HAS (Висш държавен здравен орган)**	Линк: https://www.has-sante.fr/upload/docs/application/pdf/2019-09/fs_femmes_violence_reperer_092019.pdf За да улесни общопрактикуващите лекари при прилагането на препоръката за системно разпитване на всички пациенти за домашно насилие в тяхното минало или настояще, през 2022 г. Комисията за въздействие на препоръките на HAS поиска подкрепа от екипа по поведенчески науки към Междуведомствената дирекция за обществена трансформация (DITP). Беше проведен експеримент, който доведе до разработването на ефективен и популярен инструмент за идентифициране на домашно насилие.	• Възрастни жени и мъже - Насилие в институции

	ВЪЗРАСТНИ ХОРА, МЪЖЕ И ЖЕНИ - Насилие в институции		
	НАИМЕНОВАНИЕ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА	**ОПИСАНИЕ**	**ОГРАНИЧЕНИЯ**
1.	**Д-р Матю Пиколи - самостоятелно създаден инструмент (болници АР-НР Париж)** Злоупотреба сред възрастните хора, DU PSYCHIATRIE DU SUJET AGE, Април 2023	Съдържа статистика за злоупотребата с възрастни фора във Франция и по света в домашни условия и в центрове за настаняване/дефиниции/идентифициране на рискови фактори/3977 доклади за дейности/специални случаи (напр. наложени ограничения)/съвети за професионалисти, изправени пред професионално прегаряне/политики и организационни препоръки в болниците/контакти	• Уместност: Съдържа признаци риск от насилие. Няма въпроси. Включва съвети и препоръки
2.	**УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА ОТ ЗЛОУПОТРЕБА В ДОМОВЕ ЗА СТАРИ ХОРА, Метод, показатели, инструменти”,** Comité national de vigilance contre la maltraitance des personnes âgées et adultes handicapés (Национален комитет за наблюдение срещу злоупотребата с възрастни хора и възрастни с увреждания), Ministère des solidarités декември 2008 г.	Линк: **https://sante.gouv.fr/IMG/pdf/guide_gestion_des_risquesPAPHetab__2_-2.pdf** Това ръководство е създадено като инструмент, който да помогне да се управлява риска от злоупотреба в резидентен тип услуги и услуги в общността. То е в помощ на ръководителите да: • направят преглед на методологичните принципи, основните етапи и подходи за управление на риска; • използват примери, като база за прилагане на подхода за управление на риска при злоупотреби.	• Уместност: Съдържа признаци за риск от насилие, свързани със заобикалящата среда: персонал, разположение на помещенията и т.н. Не са включени въпроси.

4. Гърция

Беше докладвано, че е имало ограничено използване на Оценката на опасността (DA-5) Кратка оценка на риска за клинични работници (**https://www.dangerassessment.org/**), но по този начин се идентифицира само нивото на опасност за една малтретирана жена, без значение от нейната възрастова група, да бъде убита от интимния си партньор.

5. Испания и Португалия

	ОБЩИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ НАСИЛИЕ, ОСНОВАНО НА ПОЛА, ИЗПОЛЗВАНИ В ИСПАНИЯ:	
1.	**SARA**	(испански превод), използван основно в услуги и програми в системата на съдилищата, защитен е с авторски права.
2.	**RVD-BCN**	инструмент за оценка на риска, разработен и валидиран на кръглата маса на Градския съвет по домашно насилие на Барселона (в сътрудничество с Университета на Барселона). Подобен е на SARA, но със свободен достъп. Има 16 елемента, разпределени в 5 групи. 5 елемента, свързани с предишно насилие от страна на извършителя; 2 елемента, свързани със заплахи и тежко малтретиране; 7 елемента, свързани с утежняващи обстоятелства; 1 елемент, свързан с фактори на уязвимост на жертвата и 1 елемент, свързан с усещането за риска на жертвата). **https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/91573/1/10964.pdf**
3.	**EPV-**	(Escala de Predicción del Riesgo de Violencia Grave contra la pareja –Revisada / Скала за прогнозиране на риска от сериозно насилие в интимните отношения – преработена): инструмент, разработен от Университета в Страната на баските с 20 точки в 5 подскали: 1. Лични данни (1 елемент), 2. Ситуация на връзката (2 елемента), 3. Тип насилие (7 елемента), 4. Профил на извършителя (7 елемента), 5. Уязвимост на жертвата (3 елемента). **https://www.psicothema.com/pdf/3840.pdf**
4.	**VioGen**	Официален протокол за оценка на риска, използван от полицията (Valoración Policial del Riesgo de reincidencia de violencia - **VPR4.0**) като основа за вземане на решения за мерки за защита. Включва 4 категории с 12 фактора и 39 индикатора: 1. История на насилието и оценка на докладвания епизод на насилие (5 фактора, 12 индикатора), 2. Фактори, свързани с извършителя (4 фактора, 12 индикатора), 3. Фактори, свързани с уязвимостта на жертвата и качеството на връзката (2 фактора, 15 индикатора), 4. Възприятие на жертвата за нейното положение (1 фактор, 1 показател). **https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/publicaciones-descargables/seguridad-ciudadana/La_valoracion_policial_riesgo_violencia_contra_mujer_pareja_126180887.pdf**
	СПЕЦИАЛЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА, РАЗРАБОТЕН В ПОРТУГАЛИЯ:	
1.	**AGED**	(Насоки за оценка на домашното насилие над възрастни хора) с пет раздела: I. Рискови фактори за жертвата; II. Рискови фактори по отношение на извършителя; III. Външни, рискови фактори; IV. Защитни фактори за жертва/контекст; V. Институционални рискови фактори. **https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07853890.2018.1562759** Свързано проучване: **https://comum.rcaap.pt/handle/10400.26/32831**

MARVOW 2.0

Coordinated Multi-Agency Response
to Violence against Older Women

